

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Adriana Veverková

**„Nová“ právní úprava dovolání v České republice v civilním
soudním řízení**

Diplomová práce

Olomouc 2015

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Nová“ právní úprava dovolání v České republice vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 20. května 2015

.....

Tímto bych chtěla velmi poděkovat paní JUDr. Renátě Šínové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, trpělivost, cenné rady, konzultace a připomínky, které mi v průběhu psaní diplomové práce poskytla.

Seznam použitých zkratk

LZPS	Listina základních práv a svobod
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Novela OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 404/2012 Sb., účinném ke dni 1. 1. 2013
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
ZSS	zákon č. 6/2002 Sb., zákon o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů, ve znění pozdějších předpisů
ZoPS	zákon č. 549/1991 Sb., zákon o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
Sp. zn.	Spisová značka
Čl.	článek
civ. ř.	zákon č. 113/1895 ř. z., civilní řád soudní

Obsah

Úvod	6
1. Charakteristika dovolání	9
1.1 Historický exkurz	12
1.1.1 Důvody přijetí novely OSŘ zákonem č. 404/2012 Sb.	13
2. Přípustnost dovolání	16
2.1 Právní stránka zásadního významu	16
2.2 Nová koncepce přípustnosti dovolání	19
2.2.1 Přípustnost dle §237	20
2.2.2 Přípustnost dle § 238a	23
2.2.3 Negativní vymezení přípustnosti dovolání	23
2.3 Důvod dovolání	26
2.3.1 Uplatnění dovolacího důvodu	26
3. K vybraným otázkám dovolacího řízení	29
3.1 Podání dovolání	29
3.1.1 Dovolací lhůta	29
3.1.2 Subjektivní oprávnění k podání dovolání	30
3.1.3 Elektronicky podané dovolání	32
3.2 Dovolací řízení	33
3.2.1 Soudní poplatek za podání dovolání v ČR a srovnání se slovenskou právní úpravou	34
3.3 Dovolání jako řádný opravný prostředek?	35
4. Úvahy de lege ferenda	37
4.1 Přípustnost a rozhodování o ní	37
4.2 Posuzování důvodu dovolání pro futuro	38
4.3 Advokátní přímus a možné koncepční změny	39
4.4 Několik slov na závěr	39

Závěr.....	41
Seznam použitých zdrojů	46
Shrnutí	50
Abstract.....	50
Klíčová slova	51
Key words.....	51

Úvod

Problematika dovolání se v poslední době stala častým terčem kritiky, ať již z pohledu odborné či neodborné veřejnosti. Vzhledem k postupujícím rokům, které s sebou nesou právní oblasti, na které stále judikatura doposud nenašla jednotné stanovisko nebo se názory ve více směrech rozcházejí, pak je zřejmé, že novela dovolání byla nevyhnutelná. S tím samozřejmě souvisí i novelizace soukromého práva vůbec.¹ Ve své práci bych se chtěla přiblížit úskalím, které provázení dovolání jako takové a částečně neopomenou některé prvky, týkající se dovolacího řízení.

„Účelem dovolání“, je podle usnesení Nejvyššího soudu *„coby mimořádného opravného prostředku nemá být podávání výkladů právních norem, to je úkolem například komentářové literatury, ale reakce na konkrétní dovolatelem vymezené otázky, na nichž spočívá rozhodnutí odvolacího soudu.“*² Podle zmíněné právní věty, je tedy dovolání považováno za velmi významný opravný prostředek, který podává kvalifikované vysvětlení, vyplývající z rozhodnutí odvolacího soudu ve vztahu k dovolatelem uvedených tvrzení.

Dovolání, jako mimořádný opravný prostředek, bylo vtěleno do českého právního řádu zákonem č. 519/1991 Sb., s účinností od 1. 1. 1992. Do té doby bylo považováno za řádný opravný prostředek. Je zřejmé, že od účinnosti zmíněného zákona uběhlo více než na dvě desítky let. Dovolání bylo významně novelizováno hned několikrát.³ Poslední významná novela s účinností od 1. 1. 2013 byla provedena zákonem č. 404/2012 Sb. Tento zákon přinesl novodobé pojetí přípustnosti, než jak tomu bylo v minulých letech. Tento zákon reagoval na plenární náleží Ústavního soudu, kdy bylo zrušeno ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ, jelikož odporovalo základním principům právního řádu České republiky. Ve druhé kapitole budu tento náleží rozebírat z pohledu Ústavního soudu, tak budu vycházet i z názorů odborné veřejnosti. Se zmíněným náleží se zákonodárce musel vypořádat v nečekaně krátké době, takže je na mých bedrech, abych alespoň v některých bodech zhodnotila, zdali je právní úprava dovolání v praxi efektivní a účinná nebo nikoli. Což odpovídá i mé výzkumné otázce pro tuto diplomovou práci. S náleží Ústavního soudu souvisí tzv. otázka zásadního právního významu, které věnuji ve své práci podkapitolu a budu se v ní snažit nastínit, zdali

¹ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 28 Cdo 248/2012. Nejvyšší soud opakovaně zdůraznil, že z povahy dovolání vyplývá, jej může podat ten účastník řízení, kterému nebylo odvolacím soudem vyhověno nebo, že mu způsobil objektivně nepříznivý důsledek.

³ Například zákonem č. 30/2000 Sb., č. 7/2009 Sb., zákon známý jako souhrnná novela OSŘ.

se upustilo od tohoto termínu nebo nikoliv. Samozřejmě svoje názory podpořím nebo vyvrátím rozhodnutími Ústavního či Nejvyššího soudu.

Jedním z hlavních důvodů pro rekodifikaci dovolacího řízení, byl podle důvodové zprávy k zákonu č. 404/2012 Sb., přehlčení Nejvyššího soudu nápadem nových dovolání a zároveň nevyřízených dovolání z let minulých. Již v první kapitole se budu zabývat průměrnou délkou dovolacího řízení a budu se snažit najít rozumné východisko, které dále rozeberu v poslední kapitole.⁴ Ve své práci se budu samozřejmě zabývat tím, jak pozvednout úlohu Nejvyššího soudu, jako sjednotitele judikatury a nalézt případné závěry o tom, jak „odběmenit“ tuto významnou soudní instanci.

Jak jsem již uvedla výše, zvolila jsem si výzkumnou otázku: „Je právní úprava dovolání efektivní a účinná?“ Samozřejmě, že tato otázka se bude v průběhu mé práce rozpadat na několik podotázek, které se budou vždy vztahovat k danému tématu dané kapitoly. Např. v kapitole 2., kde zkoumám přípustnost dovolání podle aktuální právní úpravy, bude moje výzkumná otázka: „Je aktuální přípustnost dovolání v souladu s ústavně konformním výkladem?“ Z předem navržených otázek se budu opírat o různé monografie, odborné články, důvodové zprávy, ale především budu vycházet z judikatury Nejvyššího a Ústavního soudu. Vzhledem k tomu, že je novela OSŘ účinná přes dva roky, i tak zatím nevyšla monografie (kromě komentářového znění), která by souhrnně pojímala o poslední významné rekodifikaci dovolání. Z těch aktuálnějších monografií jsem čerpala z komentářového znění, jak jsem již uvedla v předchozí větě. Proto, abych vůbec mohla začít psát vědeckou práci, bylo potřeba si nastudovat i monografie z minulého století. Tak je tomu například v případě monografie Dr. Bulína. Pokud jsem chtěla čerpat z více aktuálnějších poznatků, bylo pro mě nutností využít odborné články, které pojímaly dovolání v závislosti na účinnosti jednotlivých novel OSŘ. Nejvíce přínosná byla již zmíněná judikatura Nejvyššího a Ústavního soudu, která v některých případech, podávala velmi aktuální pohled na danou věc. Internetové zdroje jsem využívala, snad jen pokud šlo o statistická data Nejvyššího soudu, která mi pomohla objasnit nápad dovolání v jednotlivých letech a srovnat právní úpravy před a po novele OSŘ.

Co se týče dělení jednotlivých kapitol, tak v první kapitole se zabývám charakteristikou dovolání s tím, že se nejedná o popisnou část, která je známá studentům práv i jejich pedagogům, ale snažím se na ni nahlízet už z pozice, kdy hledám jednotlivá „úskalí“ objevující se v ustanoveních o dovolání dle OSŘ. Jednu z podkapitol jsem věnovala historickému exkurzu, který v malé míře nastínil vývoj dovolání na našem území. Druhá

⁴ 5. kapitola Úvahy de lege ferenda

kapitola je podle mého názoru stěžejní. Věnuji se v ní přípustnosti dovolání a v návaznosti na ní také otázce zásadního právního významu, která je velmi významná z pohledu Nejvyššího soudu i jednotlivých účastníků řízení. Otázku zásadního právního významu vysvětluji na judikatuře dovolacího soudu a zařadila jsem vedle zmíněného i judikaturu Ústavního soudu, který se kritickým pohledem vyjadřoval k této problematice. Ve třetí kapitole jsem se uchýlila k některým vybraným, z mého pohledu problematickým otázkám, které by bylo možno zvážit v budoucí právní úpravě dovolání. Jedná se tak především o dovolací lhůtu, která měla být původně zkrácena. Nakonec byla ponechána stávající dvouměsíční lhůta, přičemž uvádím, proč by měla být zkrácena. Dalším pod bodem této kapitoly je podání dovolání, ke kterému se vztahuje subjektivní oprávnění k podání dovolání, kde se zabývám zejména problematikou vedlejší intervence. Do této kapitoly jsem rovněž zařadila samotné dovolací řízení, kde jsem se zabývala otázkou neveřejnosti jednání před dovolacím soudem a soudním poplatkem za podané dovolání, které komparuji se slovenskou právní úpravou. Poslední bodem této kapitoly je úvaha nad tím, zda ponechat dovolání mimořádnost nebo jej pro futuro zařadit vedle odvolání, tedy jako řádný opravný prostředek. Poslední část mé diplomové práce je věnována úvahám *de lege ferenda*. V této kapitole se zabývám přípustností a především, kdo by o ní mohl do budoucna rozhodovat, než jak je tomu nyní. Dále je to otázka dovolacího důvodu a problematika povinného zastoupení v dovolacím řízení a navrhuji zde možné koncepční změny.

Metody, které využívám ve své práci, jsou především analogie a především analýza koncepce dovolání. Jelikož se jedná o velmi obsáhlé téma, zabývala jsem se problematikou dovolání v těch ohledech, které pro mě byly významné. V diplomové práci jsem se proto vůbec nezabývala průběhem dovolacího řízení dle OSŘ ani rozhodováním dovolacího soudu.

1. Charakteristika dovolání

Dovolání je nyní považováno za mezi mimořádný opravný prostředek.⁵ Nicméně v této souvislosti nelze také nepřipomenout, že historicky tomu tak nebylo. Naopak za mimořádný opravný prostředek je dovolání považováno až od 1. 1. 1992. Důvodem pro jeho zavedení v této podobě dle důvodové zprávy k zákonu 519/1991 Sb., bylo to, že se z dovolání místo řádného opravného prostředku, stane prostředek mimořádný a s tím souvisí i zrušení třístupňového systému organizace soudů, což představovalo, že dovolání bylo vedle odvolání považováno za řádný opravný prostředek. Podle JUDr. Dity Melicharové „*Účelem zákona č. 519/1991 bylo zakotvit opravný prostředek, který bude sloužit k odstranění nejzávažnějších vad řízení, především tzv. zmatečnosti a k nápravě nesprávného posouzení věci a jehož podání budou moci zvážit pouze účastníci řízení.*“⁶ Dovolání podle této právní úpravy nezahrnovalo jen důvody právní, ale i důvody, proti kterým je dnes možno podat žalobu pro zmatečnost. Žaloba pro zmatečnost, jako mimořádný opravný prostředek, který známe dnes, v té době ještě neexistovala. Dle § 237 OSŘ, ve znění zákona č. 519/1991 Sb., bylo možné podat dovolání proti každému rozhodnutí odvolacího soudu. Nicméně všechny tyto vady uvedené v tomto ustanovení neměly stejnou povahu, soud k nim musel přihlížet i tehdy, pokud je účastník ve svém podání neuváděl. Jednalo se o tzv. vady zmatečnosti. Pokud se jednalo o posouzení stránky zásadního právního významu, pak nebyl tento pojem nijak více opodstatněn a byl nepřesný. K tomu se vyjádřil i Ústavní soud, který dodal, že je věcí samotného soudu odvolacího, jestliže na základě vlastního uvážení dospěje k názoru, že se jedná o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu a vysloví, že dovolání je přípustné nebo dovolání nepřipustí, jelikož nepovažuje rozhodnutí za zásadní.⁷

Koncepce dovolání, jako mimořádného opravného prostředku, nicméně prakticky po celou dobu jeho existence v této podobě osciluje. Je možné např. připomenout debatu, která se konala dne 1. 1. 2010 v prostorách Hrzánského paláce pod záštitou Ministerstva spravedlnosti, vedenou tehdejším náměstkem ministra spravedlnosti panem Mgr. Františkem Korbelem, Ph.D. Tato zmíněná debata měla za úkol jaksí revitalizovat úpravu dovolání v civilních věcech a v to například v odbřemenění Nejvyššího soudu, posílení sjednocovací

⁵ Ne vždy se jednalo o mimořádný opravný prostředek, jak tomu bylo v historii našeho civilního soudnictví, na základě zákona č. 113/1895 Sb. o soudním řízení v občanských rozepřích právních. Dovolání podle tohoto zákona nebylo mimořádným opravným prostředkem, ale bylo považováno za třetí instanci.

⁶ MELICHAROVÁ, Dita. Naděje právní vědy. Býkov 2006. *Dovolání – vývoj právní úpravy a návrhy de lege ferenda*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 345 - 359.

⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. února 1995, sp. zn. III ÚS 116/1994

role Nejvyššího soudu a samozřejmě urychlení odvolacího řízení v návaznosti na řízení dovolací. Stejně tak se ozvaly takové hlasy např. na konferenci dne 13. 2. 2015 v Olomouci.⁸

Charakteristickým znakem dovolání jak je především právní jistota – pokud je rozhodnutí špatně a je možný přezkum má mít tento odkladný účinek, neboť hrozí nebezpečí exekučního vymožení povinnosti uložené nesprávně. Nejvyšší soud ve svém usnesení konstatoval, že „*podání dovolání nemá suspenzivní účinek*“ a že „*okolnost, že u dovolacího soudu byl podán návrh na odklad vykonatelnosti rozhodnutí napadeného dovoláním, není důvodem pro odklad výkonu rozhodnutí podle § 266 odst. 2 o. s. ř.*“.⁹ Povolení odkladu vykonatelnosti má dle Nejvyššího soudu za následek, že „*napadené rozhodnutí nelze v řízení o výkon rozhodnutí nebo v jiném exekučním řízení vykonat. Jestliže již byl výkon rozhodnutí (exekuce) nařízen, odloží soud jeho provedení až do doby pravomocného skončení dovolacího řízení, nebyl-li odklad povolen na kratší dobu.*“¹⁰ Jak již bylo řečeno výše, pak podání dovolání nemá suspenzivní účinek automaticky, ale dle § 243 OSŘ ji může dovolací soud odložit i bez návrhu, kdyby podle odstavce prvního hrozila účastníkovi řízení neprodleným výkonem rozhodnutí nebo exekucí vážná újma.¹¹ Ipso facto jde o případ, že ne vždy musí dovolací soud odložit vykonatelnost dle výše zmíněného ustanovení občanského soudního řádu. Následně musí dlužník plnit i přesto, že ještě není o dovolání rozhodnuto. Pokud dojde následně ke zrušení pravomocného rozhodnutí dovolacím soudem, vyvstává zde otázka, zdali se jedná o bezdůvodné obohacení podle § 2991 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen NOZ). V odstavci druhém tohoto ustanovení je uvedeno, že se bezdůvodně obohatí ten, kdo získá majetkový prospěch bez právního důvodu. Právním důvodem v procesním právu je nejen konstitutivní rozhodnutí, ale i deklaratorní, např. pokud soud rozhodl o tom, zda tu nějaká hmotněprávní povinnost je či není. Pokud tedy dojde ke zrušení pravomocného rozhodnutí dovolacím soudem s účinky *ex tunc*, pak je nutné určit, zda žalobci svědčil hmotněprávní důvod.¹² Pokud by žalobci hmotněprávní důvod nesvědčil, pak zde vzniká bezdůvodné obohacení a začíná mu běžet objektivní lhůta podle ustanovení bezdůvodného obohacení dle NOZ.¹³ Dle mého názoru je tedy nejprve nutno zjistit, zda se jedná o již zmíněný hmotněprávní důvod či nikoliv. Pokud tedy dojde ke zmíněné exekuci, kdy dojde k zabavení majetkových prostředků povinného v domnění, že podáním mimořádného

⁸ Takto se v diskuzi vyjádřil např. JUDr. Petr Lavický, Ph.D.

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 2 Cdon 336/96

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 20 Cdo 5248/2009

¹¹ BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*, 1. vydání C. H. Beck Praha, 1994, 48 s.

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2176/2013

¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 31 Cdo 3309/2011

opravného prostředku, dojde k odložení výkonu rozhodnutí, se plně ztotožňují s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 12. dubna 2006, sp. zn. 20 Cdo 176/2006.¹⁴

Pojem mimořádný opravný prostředek představuje průlom do právní moci, tedy průlom do právní jistoty vztahů, které byly odvolacím soudem nastoleny. Právní jistotou rozumíme stav, který je tu dán rozhodnutím soudu, jakožto státního orgánu, který poskytuje záruku při ochraně jeho subjektivních individuálních práv, který mu zaručuje, že proces rozhodování je stanoven zákonem.¹⁵ K podání dovolání je oprávněn pouze účastník řízení, proti němuž rozhodnutí odvolacího soudu směřuje nebo osoba, která je postavena na stejné úrovni jako tento účastník. Je tedy nabíledni, že postavení dovolání v systému opravných prostředků zaslouží revizi s ohledem na výše uvedené.

Před dovolacím soudem není možné uplatňovat nové skutečnosti a důkazy, jelikož dovolací soud není instancí skutkovou. Dovolací řízení lze prokázat na základě dovolacích důvodů, které musí být v dovolání bezpodmínečně určeny, jinak není splněna obligatorní podmínka a dovolání by bez uvedení dovolacího důvodu bylo odmítnuto, tzn., že dovolání musí směřovat jen proti dovolacím důvodům.¹⁶ Novelou OSŘ zákonem č. 404/2012 Sb. se změnila dosavadní koncepce dovolání v tom směru, že tento mimořádný opravný prostředek je postaven na systému revizním a upustilo se od systému kasačního. Revizní soud tedy může rozhodnutí nejen potvrdit či zrušit, ale navíc také změnit. To ovšem za předpokladu, že soud nižšího stupně správně zjistil skutkový stav.¹⁷

K rozhodnutí o dovolání, jakožto o jediném mimořádném prostředku¹⁸, je příslušný pouze Nejvyšší soud, který dle zákona č. 6/2002 Sb. v §14 jako vrcholný orgán soudní soustavy, který rozhoduje o mimořádných opravných prostředcích¹⁹, což dále vyplývá ze samotné Ústavy z článku 92. Nejvyšší soud v tomto směru plní poskytování ochrany individuálním právům jednotlivců ve smyslu čl. 4 Ústavy, kterým se této ochrany nedostalo

¹⁴ Skutečnost, že účastník řízení (povinný) napadl vykonávané rozhodnutí mimořádným opravným prostředkem, není – bez dalšího – při rozhodování o nařízení výkonu rozhodnutí takto napadeného exekučního titulu významná.

¹⁵ MACKOVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. Vydání. Praha: Linde, 2011, s. 450.

¹⁶ KRČMÁŘ, Zdeněk. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Komentář k Občanskému soudnímu řádu – 2.díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1866.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Občanský soudní řád mezi mimořádné opravné prostředky řadí i žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost, ale podle charakteristiky mimořádného opravného prostředku sice jde v obou případech o průlom do právní moci, nicméně žalobě na obnovu řízení chybí devolutivní účinek a žalobě pro zmatečnost chybí jak devolutivní, tak i suspensivní účinek.

¹⁹ Zákon č. 6/2002 Sb.

v řízeních před soudy nižších stupňů a dále má za úkol sjednocování judikatury k čemuž směřuje i novela OSŘ, zákonem č. 404/2012 Sb.

1.1 Historický exkurz

Právní úprava dovolání je v naší zemi poněkud různorodá. Z počátku se uvažovalo o tom, zda se bude jednat o řádný nebo mimořádný opravný prostředek. Podstatným vlivem na toto rozlišení bylo především to, aby se jednalo o efektivní a především rychlé řízení, tak aby byla nastolena co nejdříve právní jistota v soukromoprávních vztazích, proto důvodová zpráva odkazuje na doporučení Výboru rady ministrů Rady Evropy z roku 1984 pod názvem „Zásady civilního procesu pro lepší fungování justice“. Zásady uvedené v tomto dokumentu uvádějí, aby bylo upuštěno od vrstvení řádných opravných prostředků z důvodu zmíněné rychlosti. Z tohoto důvodu zvítězilo dovolání jako mimořádný opravný prostředek. Dovolání bylo zavedeno zákonem č. 519/1991 Sb. s účinností od 1. ledna 1992.²⁰

Důvodová zpráva tohoto zákona se bohužel nezmiňuje, z čeho historicky vycházela, nicméně není pochyb o tom, že se jedná o inspiraci v zákoně č. 113/1895 ř. z., civilní soudní řád. Samotný civilní soudní řád byl zrušen zákonem č. 142/1950 Sb. Sb., občanským soudním řádem. Avšak použití dovolání nebylo možno z důvodu zákona č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví, kde bylo dovolání nahrazeno stížností pro porušení zákona s účinností od 1. února 1949.²¹

Už Josefský řád dělil opravné prostředky na řádné a mimořádné. Mezi ty řádné řadil odvolání a řádná revize, kterou mohl podat účastník proti rozhodnutí soudu druhého stupně. Zvláštností bylo, že bylo zakázáno použití novot a platila zásada *reformatio in peius*, tedy zákaz změny k horšímu. Dovolání, tedy revize, mohla být uplatněna jen tam, kde odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně, z čehož vyplývá, že nebylo přípustné tam, kde odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil. Zajímavou historickou zmínkou byl majetkový cenzus stanovený na 500 zlatých. Josefský řád na našem území platil do roku 1898 a poté jej nahradil zákon č. 113/1895 ř. z.²²

Vedle platnosti rakouského civilního řádu soudního byl znám i institut obdobný stížnosti pro porušení zákona, který byl upraven zákonem č. 111/1895 ř. z. tzv. jurisdikční

²⁰ BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*, 1. vydání C. H. Beck Praha, 1994, 132 s.

²¹ BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*, 1. vydání C. H. Beck Praha, 1994, 132 s.

²² BULÍN, Hynek. Dovolání v občanském soudním řízení podle novelizovaného občanského soudního řádu, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1995, roč. 3, č. 4, s. 16.

norma v podobě návrhu nejvyššího správního úřadu, přičemž se jednalo o návrh na určení zmatečnosti daného soudního řízení. Nicméně tento prostředek měl jen subsidiární charakter. Rakouský civilní řád soudní platil jen na území, kde do vzniku samostatného Československa platilo rakouské právo – tedy Čechy, Morava a Slezsko. V ostatních zemích, tedy na Slovensku a v Podkarpatské Rusi zůstaly zachovány uherské zákony, zejména civilní řád soudní z roku 1911 a to dle čl. 2 zákona č. 11/1918 Sb. (recepční zákon).²³

Dle Dr. Bulína zavedl civilní řád soudní všeobecné dovolání, které směřovalo proti všem rozsudkům odvolacích soudů a to i proti měnícím se a potvrzujícím rozsudkům soudu prvního stupně. Tam, kde byl předmět sporu nepatrný, tam nebylo dovolání přípustné.²⁴ Z toho důvodu je jasné, že se občanský soudní řád nechal inspirovat v rakouském civilním řádu soudním.

1.1.1 Důvody přijetí novely OSŘ zákonem č. 404/2012 Sb.

Dne 1. ledna 2013 vstoupila v účinnost novela OSŘ zákonem č. 404/2012 Sb. Předně byl tento zákon přijat hned z několika důvodů např. posílení elektronizace justice, zamezení průtahů v soudním řízení a taktéž vyřešení neúnosného zatížení Nejvyššího soudu vyřizováním dovolání, kdy Nejvyšší soud požadoval změnu předchozí právní úpravy, která reflektovala vysoký nápad dovolání. Podle důvodové zprávy k zákonu č. 404/2012 Sb., kdy bylo dovolání zavedeno do českého právního řádu zákonem č. 519/1991 Sb., a zákonem č. 30/2000 Sb., s účinností od 1. 1. 2001, pak pozdější novely OSŘ zákony č. 120/2004 Sb., a 7/2009 Sb., nic významného nepřinesly. V důsledku toho je zřejmé, že bylo zapotřebí přijetí nové koncepce dovolání, jelikož nápad dovolání byl neúměrně vysoký. Podle předchozí koncepce dovolání se mohl Nejvyšší soud vyjadřovat jen k velmi úzkému okruhu spadající do pravomoci civilních soudů, proto byla i rozšířena agenda Nejvyššího soudu.²⁵ Toto rozšíření vyplývá i ze statistik Nejvyššího soudu, kdy za rok 2013 se jednalo o 4444²⁶ nových dovolání a v roce 2014 se jednalo o 5462²⁷ nápadů dovolání. Samozřejmě i přes mírné pokroky občanskoprávních a obchodněprávních kolegií, kdy se jim daří rozhodnout v nápadu nových dovolání, pak ale zůstávají nevyřešena dovolání z předchozích let (jedná se něco kolem 2700).

²³ BUREŠ, Jaroslav a Ljubomír DRÁPAL. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1994, 132 s.

²⁴ BULÍN, Hynek. Dovolání v občanském soudním řízení podle novelizovaného občanského soudního řádu, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1995, roč. 3, č. 4, s. 16.

²⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb.

²⁶ [www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/a0d105a6ce8dd659c125797f005d0c1f/\\$FILE/rok%202013.pdf](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/a0d105a6ce8dd659c125797f005d0c1f/$FILE/rok%202013.pdf)

²⁷ [www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/10334b42c3586dfcc1257c5a003135cc/\\$FILE/rok%202014.pdf](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/10334b42c3586dfcc1257c5a003135cc/$FILE/rok%202014.pdf)

Dalším problémem, se kterým se potýká Nejvyšší soud, je počet neúspěšných dovolání, např. pro nedostatek podmínky povinného zastoupení dovolatele nebo dále pak proto, že je dovolání podáno opožděně nebo je z pohledu Nejvyššího soudu nepřípustné. V tomto směru se Nejvyšší soud zabývá dovoláními, která nelze meritorně rozhodnout. Bylo předestřeno východisko, které spočívá v přijetí nových soudců a tak posílení rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu a s tím samozřejmě zkrácení doby dovolacího řízení. Dle názoru odborníků zapojených do rekonstrukce dovolacího řízení, není toto řešení správné, jelikož způsobí inflační nárůst dovolání, ale nikoliv rychlejšího řešení napadených dovolání. Navíc se dovolací novela snaží o posílení sjednocovací funkce Nejvyššího soudu, což pokud dojde k posílení soudcovských řad, pak je jasné, že tuto sjednocovací funkci plni nebude. K procesu sjednocování dochází přes několik let a je zřejmé, že původní soudci se snaží naplnit tuto funkci a pokud by došlo k rozšíření soudcovských řad, pak by přímou úměrou docházelo i k rozkolným názorům z pohledu nových soudců, s čímž plně souhlasím.²⁸

Pokud se nasměrujeme na účastníky řízení, zejména odvolatele, pak zahlcenost Nejvyššího soudu můžeme sledovat i zde. Především co se týče konkrétně podaných dovolání, kdy Nejvyšší soud mnohdy tato podání odmítal z důvodu buď opožděnosti, nebo nepřípustnosti dovolání. V důsledku procesního rozhodování Nejvyššího soudu mělo na přehlcenosti tohoto soudu, podíl i tehdy, pokud účastník nebyl zastoupen advokátem, ač v tomto řízení měl být ze zákona zastoupen. Co se týče advokáta, který zastupuje odvolatele, často se Nejvyšší soud setkává s tím, že zástupce odvolatele nepodal tak kvalitní dovolání, aby o něm mohlo být meritorně rozhodnuto. Dle mého názoru se jedná o velice závažné a někdy nesmyslné chyby, a pokud by došlo k jejich odstranění, tak by nemusel být tento soud, tak zatížen. Je tedy potřeba apelovat na samotné účastníky řízení a především na advokáty, aby se těmto chybám vyvarovali. Z pohledu účastníka se jedná o ochranu jeho individuálních subjektivních práv a je potřeba, aby pokud chce, aby tato ochrana byla soudem zjištěna, tak i on se musí brát o svá práva.

Pokud hovoříme o účastníku řízení, který dovolání podává, pak jak již bylo řečeno, aby bylo jeho dovolání úspěšné (vedle dalších podmínek stanovených zákonem), pak musí být zastoupen advokátem nebo notářem. Vyplývá to především z tohoto, že dovolání je tak mimořádný a náročný opravný prostředek, že je nutné, aby byla zachována jeho patřičná úroveň, a proto je v ustanovení o dovolání zakotvena tato podmínka. Vystává zde samozřejmě otázka, proč nemusí být ze zákona zastoupena i protistrana. Podle mého názoru

²⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb.

by se tato podmínka měla vztahovat na obě strany dovolacího řízení už jen proto, že se na celé řízení před jakýmkoli soudem vztahuje princip rovnosti. Ten znamená, že účastníci mají být před soudem v rovnoprávném postavení, aniž by jakákoli ze stran byla nějak zvýhodněna.²⁹ Tento princip vychází i z Ústavy, čl. 96 a z Listiny základních práv a svobod, čl. 37 a uvádí ho i sám OSŘ v § 18. Na první pohled by se mohlo zdát, že se o žádné krácení práv protistrany nejedná. Je přeci na protistraně, aby si i ona vzala advokáta, popř. notáře. Nicméně jde právě o to, že pokud je přímo v zákoně uvedeno, že účastníci řízení mají v občanském soudním řízení rovné postavení, pak by tomu tak skutečně mělo být. Dle mého jde o znevýhodňování jedné strany vůči druhé a zákonodárce by měl do právní úpravy dovolání úpravy *de lege ferenda* zakomponovat obligatorní zastoupení protistrany dovolacího řízení.

Jedním ze závažných problémů, proč je Nejvyšší soud přehlacen může být i to, že se jedná o poslední prostředek nápravy rozhodnutí, než může účastník sám podat ústavní stížnost. Dle ustanovení § 72 odst. 3, zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, musí účastník řízení vyčerpat všechny opravné prostředky, řádné i mimořádné. Ovšem zde nastává další problém, že pokud se dovolatel „nevleze“ do dovolacích důvodů, tak i přesto musí zaplatit soudní poplatek, náklady advokáta a nejméně jeden rok čekat na to, až Nejvyšší soud jeho dovolání odmítne a teprve poté může podat ústavní stížnost.³⁰ Dle mého názoru je tento postup absurdní a pro účastníka řízení nanejvýš zatěžující, jelikož během doby, kdy se o jeho podaném dovolání rozhoduje, by mohla být poskytnuta ochrana jeho právům Ústavním soudem a následně ESLP. Je tedy otázkou, jak tento problém vyřešit a tzv. „přeskočit“ Nejvyšší soud. Myslím si, že v úpravě *de lege ferenda*, by se tento závažný a ztěžující problém měl vyřešit s tím, že sám Ústavní soud, který je poskytovatelem ochrany individuálních subjektivních práv osob a uvažovat o tom, zdali by v některých případech nemohlo být od dovolání upuštěno.

Dle mého názoru by tento postup určitě Nejvyššímu soudu ulehčil v plnění jeho funkce tím, že by se mohl věnovat případům, které do jeho agendy opravdu spadají. Úkolem Nejvyššího soudu je především dle zásady *de minis non curat praetor*, nezabývat se věcmi bagatelního významu, ale těmi, které zřejmým způsobem napomohou při sjednocování judikatury a především na dohlížení zákonnosti.

²⁹ WINTEROVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. Vydání. Praha: Linde, 2011, s. 66.

³⁰ ZAHUMENSKY, David. *Nenastal čas znovu zrušit nenárokové dovolání v civilních věcech?* [online]. jinepravo.blogspot.cz, 26. června 2014 [cit. 25. února 2015]. Dostupné na <http://jinepravo.blogspot.cz/2014/06/david-zahumensky-nenastal-cas-znovu.html>.

2. Přípustnost dovolání

Poslední právní úprava dovolání byla provedena zákonem č. 404/2012 Sb., ve znění zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. V této kapitole se budu zabývat novými změnami, především se zaměřím na přípustnost dovolání a srovnání předchozí právní úpravy s tou nynější, předně jaké faktory vedly k této aktuální úpravě. Jak již bylo řečeno, dovolání je nyní postaveno na jiném opravném systému, který tu byl doposud a to na systému revizním. Kdy tento systém kombinuje jak prvky apelačního, tak prvky kasačního systému. Nově je tedy možné nejen potvrzení či zrušení rozhodnutí soudu druhého stupně, ale je možná i případná změna rozhodnutí.³¹

Důvodem pro novou právní úpravu dovolání je především vysoký nápad dovolání na Nejvyšší soud a neopomeni ani nejednotnost judikatury tohoto vrcholného orgánu v soustavě soudů. Jak již bylo uvedeno v kapitole první, dle §14 ZSS je Nejvyšší soud vrcholným orgánem soudní soustavy a v neposlední řadě dle čl. 92 Ústavy a jeho funkcí je dohlížet na jednotnost a zákonnost rozhodnutí. Jak jsem již uvedla v první kapitole, dle statistik zveřejněných na internetových stránkách Nejvyššího soudu je zřejmé, že po účinnosti novely OSŘ zákonem č. 404/2012 Sb., kdy byla rozšířena agenda Nejvyššího soudu, vzrostl taktéž nápad nových dovolání. Problematika rozhodování této vrcholné soudní instance, spočívá nejen v počtu nově podaných dovolání, ale především v těch, které nebyly doposud rozhodnuty. Průměrná délka dovolacího řízení tímto vzrostla v průměru na jeden rok. Což podle mého názoru nemůže zajistit dostatečnou právní jistotu účastníkům řízení.³²

2.1 Právní stránka zásadního významu

Z kritické stránky pohledu se k činnosti Nejvyššího soudu, konkrétně k posuzování přípustnosti podaného dovolání, několikrát vyslovil i Ústavní soud³³, který podotýkal, že účastník, který se obrací na Nejvyšší soud, požaduje ochranu ze strany tohoto soudu v rámci jeho subjektivních práv. Cíl, který sleduje Nejvyšší soud, při posuzování kritéria zásadního právního významu nesmí převyšovat nad zájmem subjektivních práv účastníka řízení, kdyby se ze zmíněného účastníka měl stát pouze „dodavatel materiálu“ pro sjednocování judikatury, nýbrž je podle Ústavního soudu zajistit rovnováhu mezi omezením práva na přístup

³¹ HAMUL'ÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 405.

³² Statistika, která zazněla na konferenci pro rekonstrukci dovolání, z úst JUDr. Ludmily Brožové dne 1. 11. 2010, bývalé předsedkyně Nejvyššího soudu.

³³ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05

k dovolacímu soudu a ochrany subjektivních práv jednotlivce. Jak vyplývá z čl. 4 Ústavy České republiky je nutné bez pochyby zajistit ochranu základních práv, tak i účel dovolacího řízení, který směřuje ke sjednocování judikatury obecných soudů soudní soustavy. Dále Ústavní soud poukazoval³⁴, že význam zásadního právního významu vyplývá z nezávislého soudního rozhodování, obsaženého v čl. 82 Ústavy a je tedy plně na úvaze Nejvyššího soudu, aby si sám posuzoval důležitost a novost v jeho rozhodování a tím sjednocování judikatury obecných soudů. S posledním uvedeným názorem se ne tak zcela ztotožňuji. Hlavní důvod vidím v tom, že i když nezávislost soudů vyplývá z ústavních hodnot právního řádu České republiky, je za nutné brát v potaz, že právě termín zásadního právního významu přinesl do sjednocování judikatury nepřesnost a nejasnost při vykladu tohoto termínu a navíc s tím spojená nepředvídatelnost, kdy účastník řízení domáhajíc se spravedlivého soudního rozhodnutí, si nemůže jist, zdali mu nebude odepřena spravedlnost jen proto, že Nejvyšší soud neshledá v jeho podaném dovolání zásadní právní význam. Navíc i sám Ústavní soud dospěl v nálezu ÚS 29/11 k tomu, že *„Má-li právní otázka řešená v rozhodnutí odvolacího soudu význam pro rozhodnutí konkrétní věci (v jednotlivém případě), nelze odmítat přípustnost dovolání podle §237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. pouze na základě argumentu, že postrádá zásadní význam z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu), zejména proto, že její řešení je dáno neopakovatelnými a nezaměnitelnými skutkovými okolnostmi případu. I když rozhodování o dovolání je právním prostředkem zajišťujícím jednotnost rozhodování soudů, plní tento účel prostřednictvím rozhodování v konkrétních věcech (v jednotlivých případech), aniž by mohlo být jakkoliv významné, jaký má (může mít) taková konkrétní věc judikatorní přesah“*. V předchozí právní úpravě OSŘ pojem zásadního právního významu nacházel přímo v ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a hovořilo se o tzv. nenárokovém dovolání.³⁵ Nicméně toto ustanovení bylo z důvodu porušení principu předvídatelnosti Ústavním soudem zrušeno ve výše zmíněném nálezu sp. zn. Pl. 29/11 ze dne 21. 2. 2012, jelikož se Ústavní soud domníval, že jde o jakousi libovůli Nejvyššího soudu, který si sám určoval, které podání má podle něj zásadní právní význam a sám sobě si v některých svých rozhodnutích odporoval, a to i přesto, že je jedná o ústavně zakotvenou sjednocovací instanci.³⁶ Ve vztahu k přípustnosti dovolání se tedy jedná o poskytnutí ochrany práv

³⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2354/08

³⁵ O nenárokovém dovolání mluvíme tehdy, pokud na něj, což samo vyplývá z jeho názvu, není právní nárok. Tzn., že Nejvyšší soud si sám posoudil dle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ předchozí právní úpravy, jestli bude dovolání přípustné.

³⁶ nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11

jednotlivce na straně jedné a na straně druhé o naplnění funkce Nejvyššího soudu.³⁷ Dle mého názoru je tedy třeba, aby byl sjednán mechanismus, který tyto dva prvky zajistí a nastolí mezi nimi jakousi rovnováhu.

Podle Ústavního soudu došlo k porušení právního principu předvídatelnosti, který je totiž jednou ze záruk právního státu, kdy Nejvyšší soud tento princip několikrát porušoval a to tím, že byl pojem zásadní právní význam na jedné straně rozšiřován a na straně druhé zužován. Například v jednom z rozhodnutí Nejvyššího soudu je v odůvodnění vysvětleno, že „rozhodnutí odvolacího soudu nemusí mít zásadní právní význam z hlediska rozhodovací činnosti vůbec, nýbrž že nelze odmítat přípustnost dovolání, má-li právní otázka řešená v rozhodnutí odvolacího soudu význam pro rozhodnutí konkrétní věci, tedy podstatné je, že dotčené právní posouzení věci je významné pro věc samu.“³⁸ Naproti tomu v jiných rozhodnutích Nejvyššího soudu je stanoveno, že „předpokladem přípustnosti dovolání je, že rozhodnutí odvolacího soudu má zásadní právní význam nejen pro projednávanou věc, ale pro rozhodovací činnost soudů vůbec.“^{39,40}

Nová koncepce přípustnosti dovolání v novele OSŘ zákonem č. 404/2012 Sb., přinesla v §237 OSŘ taxativní výčet kritéria zásadního právního významu, ale i přesto se při činnosti Nejvyššího soudu objevilo pochybení z jeho strany v důsledku posuzování otázky zásadního právního významu. Tím chci říct, že i přesto, že jsou ve své podstatě po novele OSŘ jasně známa kritéria tohoto termínu a očekává se, že Nejvyšší soud se těmito kritérii bude řídit, pak i dnes narazíme na rozhodnutí, která jsou pro účastníky dovolacího řízení v rozporu s čl. 36 Listiny základních práv a svobod. Například v nález Ústavního soudu⁴¹, který zrušil rozhodnutí Nejvyššího soudu⁴² s odůvodněním, že Nejvyšší soud dovolání odmítl pro nepřípustnost, jelikož neshledal významnou otázku zásadního právního významu. Ústavnímu soudu nenáleží zasahovat do odůvodňování Nejvyššího soudu, nýbrž jen výjimečně a to například tehdy, pokud je jeho odůvodnění nedostatečné, např. jen s odkazem na jeho předchozí rozhodnutí, která dokonce ani relevantním způsobem nedopadají na daný případ řešený Nejvyšším soudem. Z tohoto hlediska došel Ústavní soud k závěru, že z pohledu daných stěžovatelů došlo k denegatio iustitiae. Důvodem proč tomu tak bylo, že danou

³⁷ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost dovolání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2012, ročník 9., číslo 6., s. 244.

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 3368/2009

³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2703/2010

⁴⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb.

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 2723/13

⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2580/2010-620

problematikou (problematika zastoupení akcionářů) se Nejvyšší soud nezabýval a judikatura obecných soudů byla nejednotná.⁴³ Podle mého názoru by snad k takovému jevu, jak to „vyřešil“ Nejvyšší soud, by nemělo docházet a to i přesto, že nová právní úprava dovolání již byla účinná. Samozřejmě zcela chápu, že Nejvyšší soud nemůže shledat v každém podaném dovolání právní stránku zásadního významu, nicméně se jedná o tak významnou soudní instanci, že není rozhodně na místě, aby odepíral spravedlnost jen proto, že sám se danou problematikou nezabýval.

2.2 Nová koncepce přípustnosti dovolání

Na rozdíl od předchozí právní úpravy, kdy byla přípustnost vybudována na objektivní přípustnosti, nyní je tomu právě naopak. Přípustnost dovolání je nyní postaveno na subjektivním posuzování, zda Nejvyšší soud shledá či ne, v napadeném rozhodnutí, otázku zásadního právního významu.⁴⁴ I když podle Mgr. Tomáše Pavliše a Mgr. Jiřího Deducha tomu tak není. Ne všechna kritéria uvedená v § 237 OSŘ jsou již zmíněné objektivní povahy. Právě poslední uvedená přípustnost dovolání, kdy napadení rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která má být dovolacím soudem posouzena jinak, nadále závisí na posouzení dovolacího soudu. Což zřejmě není v konsenzu s plenárním nálezem Ústavního soudu Pl. ÚS 29/11, kdy Ústavní soud předestřel požadavek předvídatelnosti, kdy *„přípustnost dovolání musí být zřejmá každému potenciálnímu odvolateli ještě předtím, než opravný prostředek v podobě dovolání využije“*.⁴⁵ Samozřejmě je zcela na místě podotknout, že zmíněná subjektivní právní úprava přípustnosti je podle mého názoru zcela v pořádku. Dovolací soud musí sám zhodnotit, zdali je dán judikturní přesah či nikoliv, i když jej kolikrát dovolatel ve svém podání shledá.

S termínem zásadního právního významu novela OSŘ, zákonem č. 404/2012 Sb. dále nepracuje, tak jak tomu bylo v předchozí právní úpravě. Dokonce i podle usnesení Nejvyššího⁴⁶ soudu není aktuální přípustnost dovolání budována na kritériu zásadního právního významu. S čímž se tak úplně neztotožňuji, jelikož dle názoru katedry Občanského práva Právnické katedry Univerzity Palackého se jedná právě o již zmíněné kritérium.⁴⁷ Jedná

⁴³ [www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews\[tt_news\]=2685&cHash=dd884088507baaad226b4285167924d2](http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews[tt_news]=2685&cHash=dd884088507baaad226b4285167924d2)

⁴⁴ HAMUL'AKOVA, Klára. In SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 733 s.

⁴⁵ PAVLIŠ, Tomáš, DEDUCH, Jiří. Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání, *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 5, s. 154.

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013

⁴⁷ HAMUL'AKOVA, Klára. In SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 734 s.

se o výčet taxativní. S tímto názorem se plně ztotožňuji, nová právní úprava přípustnosti dovolání dává dovolateli větší míru jistoty, než předchozí právní úprava vzhledem ke kritériu předvídatelnosti uplatnění tohoto mimořádného opravného prostředku.⁴⁸ Tato nová koncepce je tedy schopna poskytnout jak ochranu subjektivním právům účastníka řízení, tak i zároveň naplnit smysl a účel dovolacího řízení, který vede zejména ke sjednocování judikatury.⁴⁹

To co platilo při podání dovolání, kdy účastník, který podává dovolání, musí dodržet uplatnění obecných náležitostí stanovených v § 42 odst. 4 OSŘ, pak vedle těchto obecných náležitostí i náležitosti uvedené v § 241a OSŘ, kde v odstavci druhém tohoto ustanovení nalezneme i pojednání o přípustnosti tohoto mimořádného opravného prostředku, který nás odkazuje na § 237 a 238a OSŘ.⁵⁰

2.2.1 Přípustnost dle §237

O přípustnosti dle § 237 OSŘ hovoříme jako o přípustnosti subjektivní. Současná dikce ustanovení § 237 OSŘ stanoví, že dovolání je přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva,

- **při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené praxe dovolacího soudu nebo**
- **která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo**
- **je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo**
- **má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.**

Jak již bylo vysvětleno výše Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí dokonce sám uvedl, že „přípustnost dovolání není od 1. 1. 2013 budována na kritériu zásadního právního významnosti napadeného rozhodnutí“⁵¹ s čímž se nemohu plně ztotožnit, jelikož se domnívám, že ona uvedená kritéria v § 237 OSŘ, odpovídají právě pojmu zásadního právního významu.

Přípustnost dle § 237 odst. 3 OSŘ byla Ústavním soudem zrušena pro to, že význam otázky zásadního právního významu nebyl v souladu ústavně konformním výkladem. Ústavní soud ve svém nálezu dále podotkl, že pokud je napadené rozhodnutí občanského soudního

⁴⁸ Kritérium zásadního právního významu z hlediska předvídatelnosti dovolání bylo kritizováno v plenárním nálezu Ústavního soudu Pl. 29/11, kdy tehdejší ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) bylo tímto soudem zrušeno právě kvůli tomu, že toto ustanovení nenaplnilo kritérium předvídatelnosti.

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05

⁵⁰ MACKOVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. Vydání. Praha: Linde, 2011, s. 451.

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 201, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013

řádu ponecháno na nepředvídatelné úvaze Nejvyššího soudu o tom, zda tento soud shledá v napadeném podání otázku zásadního právního významu či nikoliv.⁵² Formulace ustanovení § 237 odst. 3 písm. c) nebylo tedy dostatečně vyhovující, jelikož nezajišťoval pro dovolatele právní jistotu a již zmíněnou předvídatelnost, že podané dovolání bude obsahovat po právní stránce zásadní význam. Bylo tomu tak proto, že přípustnost byla dovozována z úvahy Nejvyššího soudu. Předvídatelným se dovolání mělo stát až na základě konstantní judikatury dovolacího soudu v dané otázce.⁵³

Tím, že občanský soudní řád ve svém ustanovení v § 237 OSŘ pojednává o výčtu taxativním, pak se dá i přesto předpokládat, že je tím sledována vyšší míra pro zajištění principu předvídatelnosti a samozřejmě zvýšení principu právní jistoty.⁵⁴ Taxativní výčet je zde bez pochyby na místě, i když teprve praxe nám ukáže, které další způsoby přípustnosti mohou obstát vedle těch, které jsou vypočteny zákonem. Sice se může zdát, že se jedná o zúžení možnosti dovolání se, nicméně i o zajištění principu předvídatelnosti pojednává důvodová zpráva k poslední novele OSŘ ve světle nové koncepce přípustnosti.⁵⁵ Nicméně se domnívám, že co se týče posledního bodu přípustnosti, kterou si Nejvyšší soud může opět sám posoudit jinak, tak se domnívám, že zde nedochází k naplnění požadavku Ústavního soudu z pohledu objektivního kritéria přípustnosti. S tím dále samozřejmě souvisí otázka požadavku Nejvyššího soudu, aby dovolatel označil, jak se odvolací soud odchýlil od rozhodovací praxe dovolacího soudu. Pokud by tento požadavek chyběl, pak jej Nejvyšší soud odmítne pro nepřijatelnost.⁵⁶

Pokud se ohlédneme před poslední novelu OSŘ, tak v § 237 OSŘ byla objektivní přípustnost upravena rozdílně, než je tomu nyní. Totiž upravovala zjevnou a skrytou diformitu.⁵⁷ Tato zmíněná diformita byla praxí Nejvyššího soudu překonána v rozhodnutí Nejvyššího soudu R 29/2004 kdy Nejvyšší soud konstatoval, že „*Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přitom není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam; přípustnost*

⁵² Plenární náleží Ústavního soudu ze dne 21. 12. 2012, sp. zn. Pl ÚS 29/11

⁵³ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Nad nálezem Ústavního soudu o ústavnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ a novou právní úpravou dovolacího řízení. *Právní rozhledy*, 2013, ročník 21., číslo 5., s. 172 - 173.

⁵⁴ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost dovolání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2012, ročník 9., číslo 6., s. 245.

⁵⁵ Důvodová zpráva 404/2012 Sb.

⁵⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2206/2013

⁵⁷ Zjevnou diformitu upravoval § 237 odst. 1 písm. a) OSŘ, kdy bylo dovolání přípustné tehdy, pokud zde bylo rozhodnutí soudu odvolacího, který změnil rozhodnutí soudu prvního stupně. V § 237 odst. 1 písm. b) OSŘ byla upravena tzv. skrytá diformita, kdy dovolání bylo přípustné proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než ve svém dřívějším rozhodnutí proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil.

*dovolání nastává tehdy, jestliže rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam skutečně má.*⁵⁸ Což nás odkazuje na novelu OSŘ, která stanovila demonstrativní výčet zásadního právního významu.

Nejvyšší soud po novele OSŘ zákonem č. 30/2000 Sb., kdy bylo odepřeno odvolacím soudům, aby posuzovaly přípustnost dovolání, rozhoduje o zmíněné přípustnosti sám a to dle § 239 OSŘ.⁵⁹ Domnívám se, že tento postup není z mého pohledu správně právně vyřešen, jelikož odvolací soudy projednávají tyto věci samy, a tak samy nejlépe mohou posoudit, jestli bude případné dovolání přípustné nebo nikoliv. Proto si myslím, že alespoň méně komplikovanou agendu by mohl odvolací soud posoudit sám. Samozřejmě, že na druhou stranu vzniká pochybnost o tom, zdali účastník, kterému odvolací soud nepovolil podání dovolání, vzhledem k požadavkům přípustnosti, jestli i tento způsob nenaplnuje *denegatio iustitiae*. Je zřejmé, že v takovém případě se bude jednat o *circulus vitiosus*, ovšem je na ministerstvu, aby tento postup zvážilo a na druhou stranu ulehčilo výkon v návaznosti na funkci Nejvyššího soudu.

Při konkrétním rozhodování o dovolání bude v případech, kdy se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu anebo pokud se jedná o otázku, která doposud odvolacím soudem nebyla vyřešena, pak se bude projednávat malým senátem Nejvyššího soudu. Pokud se rozhodování týká otázky, která byla rozhodnuta rozdílně anebo pokud má být odvolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak, pak bude o dovolání včetně přípustnosti rozhodovat velký senát příslušného kolegia Nejvyššího soudu. Bohužel koncepce uvedená v § 20 ZSS neodpovídá aktuální právní úpravě OSŘ.⁶⁰

O přípustnosti dovolání je oprávněn rozhodovat pouze Nejvyšší soud, což vyplývá i ustanovení § 239 OSŘ. Jak jsem již nastínila výše, dle mého názoru by se do posuzování přípustnosti měly zapojit i odvolací soudy a to hned z několika důvodů. První důvod spatřuji v tom, že odvolací soud projednává a rozhoduje danou věc znovu. Což je podle mého názoru významným hlediskem pro posuzování přípustnosti. Odvolací soud hraje velmi významnou roli, když posuzuje otázku hmotného nebo procesního práva a sjednává nápravu rozhodnutí, které bylo učiněno soudem prvního stupně. Pokud se na daný problém podívám z pohledu Nejvyššího soudu, pak je zřejmé, že než dovolací soud shledá v podaném dovolání kritéria přípustnosti, pak musím podotknout, že to není úplně v souladu se zásadou hospodárnosti

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. června 2003, sp. zn. 21 Cdo 114/2003

⁵⁹ KRČMÁŘ, Zdeněk. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Komentář k Občanskému soudnímu řádu – 2. díl*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1865.

⁶⁰ HAMUL'AKOVA, Klára. In SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 737 s.

řízení. Vždyť je zapotřebí, aby byla právní jistota pro futuro nastolena co nejdříve. Odvolací soud má tak jedinečnou možnost rovnou rozhodnout o tom, zda je v daném případě možno dovolání podat či nikoliv, jestliže je podle zákona přípustné. Jak již bylo řečeno výše, průměrná doba rozhodování Nejvyššího soudu činí jeden rok. Podle ustanovení § 243c OSŘ by měl Nejvyšší soud vydat usnesení, zda je dovolání přípustné či nikoliv. Podotýkám, že se jedná o lhůtu pořádkovou, takže ji v podstatě Nejvyšší soud nemusí ani dodržet.⁶¹ Dalším důvodem je, že když o přípustnosti dovolání bude rozhodovat Nejvyšší soud, pak dojde k nepřebornému zatížení tohoto soudu a bude zde možnost se zabývat opravdu skutečnými právními otázkami a ne jen těmi marginálními, tak jak tomu bylo doposud. Samozřejmě, že by v rozhodování o přípustnosti dovolání odvolací soudy mohl někdo namítat, že se jedná o *denegatio iustituae*, ale k tomu může mého názoru docházet, i když o přípustnosti dovolání rozhoduje právě Nejvyšší soud. Východiskem z této situace podle mého názoru je, aby odvolací soud posuzoval přípustnost dovolání dle § 238a OSŘ a dále, aby rovnou odmítal dovolání, která jsou absolutně nepřípustná, vypočtená v § 238 OSŘ.

2.2.2 Přípustnost dle § 238a

Podle této přípustnosti je dovolání možné v případech, kdy tak stanoví zákon, tedy proti procesním rozhodnutím, ke kterým dojde v průběhu odvolacího řízení a to konkrétně, kdo je procesním nástupcem účastníka, o vstupu do řízení na místo dosavadního účastníka dle § 107a OSŘ, o přistoupení dalšího účastníka dle § 92 odst. 1 OSŘ a o záměně účastníka dle § 92 odst. 2 OSŘ. Tato procesní rozhodnutí, která jsou vymezena taxativně, jsou přípustná bez ohledu na ustanovení § 237 OSŘ, a taktéž bez ohledu na § 238 OSŘ.⁶²

2.2.3 Negativní vymezení přípustnosti dovolání

Co se týče tzv. absolutní nepřípustnosti i zde se projevil zákon č. 404/2012 Sb., která byla rozšířena oproti předchozí právní úpravě v tom smyslu, aby ulehčila opět funkci a činnost Nejvyššího soudu. Rozšíření negativní přípustnosti dovolání by mělo mít za účinek snížení nápadu dovolání. Samozřejmě že teprve praxe určí, zda toto rozšíření bylo nápomocno

⁶¹ V tomto bodě bych taktéž shledala změnu, aby se nejednalo o pořádkovou lhůtu. Jednou z podmínek pro podání dovolání je lhůta, kterou účastník musí pro jeho podání dodržet a to lhůta dvouměsíční, tak jak to stanoví OSŘ v § 240 odst. 1. Podle mého názoru je tedy na místě, aby Nejvyšší soud rozhodl do 6ti měsíců od podání dovolání o tom, zdali je dovolání přípustné či nikoliv. Právní jistota účastníka je v celém civilním řízení jedním z hlavních atributů, proto by na to mělo být pamatováno v odvolacím řízení.

⁶² HAMUL'AKOVA, Klára. In SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 743 s.

ke zmíněnému vysokému nápadu dovolání. A dále zákon č. 293/2013 Sb., účinný od 1. 1. 2014, jako tzv. harmonizační novela, který provedl úpravy týkající se nabytí účinnosti NOZ.

Tuto negativní přípustnost upravuje ustanovení § 238 OSŘ, ve kterém je taxativně vypočteno, v jakých případech není dovolání přípustné vůbec, i když by splňovalo předpoklady podle § 237 OSŘ. Hlavním důvodem rozšíření jak již bylo je snížení nápadu dovolání na Nejvyšší soud, nicméně dalším významným důvodem považujeme účinnost zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Jednotlivé výjimky z ustanovení § 237 OSŘ, kdy dovolání není přípustné:

a) ve věcech upravených v části druhé občanského zákoníku, je-li řízení o nich vedeno podle tohoto zákona a nejedná-li se o manželské majetkové právo

Tato výjimka souvisí s přijetím NOZ, kdy rodinné právo, které bylo v důsledku novely soukromého práva samostatně zrušeno vloženo do části druhé NOZ. Některé záležitosti týkající se rodinného práva byly vedle NOZ vloženy do ZŘS. Pokud se podíváme do ZŘS pak zjistíme, že v § 30 není dovolání přípustné podle hlavy páté části druhé tohoto zákona, ledaže jde o uvedené výjimky například o omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo pozastavení nebo omezení jejího výkonu atd. V těchto případech, které jsou dlouhodobého charakteru, je na místě, aby byl povolen případný zásah do těchto vztahů.⁶³

Otázkou je, zdali je úprava rodinně právních otázek v přípustnosti dovolání stanovena úplně a správně. Dle mého názoru tomu tak úplně není. Domnívám se, že by některé otázky týkající se rodinného práva měla být zahrnuty pod přípustnost dovolání, jelikož např. v případě vyživovací povinnosti je judikatura velmi nejednotná, což zasahuje do právních poměrů účastníků řízení a dotčený účastník nemá oporu v praxi soudů druhého stupně. Pokud by se tedy rozšířila agenda Nejvyššího soudu o rodinně právní věci, pak je zřejmé, že by musel být posílen aparát tohoto soudu⁶⁴, jelikož i tak je nápor dovolání vysoký. Bylo by tedy na místě, aby byl zřízen senát, který by se zabíral otázkami pouze rodinně právního charakteru. Není správné stanovisko Ministerstva spravedlnosti řídit se podle tabulek na určování výživného, jelikož objektivně nemůžeme plošně zahrnout všechny dotčené na výživném a podřadit je pod daný sloupec dané tabulky. Zdánlivým východiskem by mohly být tabulky, které by vytvořily samy soudy pro dané místo, ve kterém sídlí, tak jak to uvádí důvodová zpráva k NOZ.⁶⁵ Podle mého názoru by to nebyl nejšťastnější krok, jelikož každý soud by měl ve svém okrese svoji

⁶³ HAMUL'AKOVA, Klára. In SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 739 s.

⁶⁴ ŠMÍD, Ondřej. In ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 179.

⁶⁵ ELIÁŠ, Karel a kol.: *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*, Ostrava: Sagit, 2012, str. 395.

tabulku a pak by bylo na Nejvyšším soudu, aby sjednotil tuto judikaturu, což teoreticky a dle mého ani prakticky nelze. Možným východiskem je nastavit určitá objektivní hlediska, která by se v daných případech posuzovala stejně. Otázkou je, jaká hlediska jsou právě ta objektivní.⁶⁶

b) ve věcech upravených zákonem o registrovaném partnerství, je-li řízení vedeno podle tohoto zákona

c) proti rozsudku a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží

Pod tímto písmenem máme zakotvený tzv. majetkový cenzus. Jeho účelem je, aby na Nejvyšší soud nenapadávala dovolání, která označujeme jako dovolání v bagatelních věcech (předmět sporu, který nepřevyšuje tuto částku).⁶⁷ Tento majetkový cenzus je stanoven pro všechna konečná rozhodnutí odvolacího soudu, jak procesní, tak meritorní povahy, jimiž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění. Platí ve věcech obchodní a neobchodní povahy⁶⁸, na rozdíl od předchozí právní úpravy, kde bylo pro věci obchodní stanovena hranice 100 000 Kč. Pokud je předmětem sporu věc, která je vyjádřena v cizí měně, pak podle rozhodnutí Nejvyššího soudu, je dovolání možné, pokud cizí měnu přepočítáme na české koruny a dosáhla požadovaného cenzu.⁶⁹ U problematiky přípustnosti dovolání vzhledem k majetkovému cenzu, je potřeba mít na paměti, zda se jedná o nároky se samostatným skutkovým základem nebo pokud se jedná o štěpení nároku. V prvním případě pokud účastník uplatnil v jednom řízení více samostatných nároků nebo spojil-li soud více samostatných nároků ke společnému řízení, pak je potřeba přistupovat ke každému nároku podle zákonem stanovených hledisek zvláště.⁷⁰

Na konci věty § 238 odst. 1 písm. c) OSŘ je uvedeno, že v příslušenství pohledávky se nepřihlíží.⁷¹ Pokud se vede spor o příslušenství pohledávky, pak i pro něj platí omezení uvedené v tomto ustanovení, ale jen v případě, že se jedná o samostatně žalovatelný nárok.

⁶⁶ Úprava v tomto směru není jednoznačná, předně není jasné, co je to nezrušitelné osvojení, když dle NOZ se každé osvojení konvertuje na nezrušitelné pod 3 lety a dále není vyjasněno, jak je to s dovoláním u řízení dle zákona o soudnictví ve věcech mládeže, řízení subsidiárně probíhá dle ZŘS, dle § 466 a násl. péč soudu o nezletilé, ale jak je to s dovoláním je nejasné.

⁶⁷ Například dle §502 odst. 2 civilního řádu soudního se tyto věci nazývaly věci nepatrné, ve kterých nebylo přípustné jak dovolání, tak ani rekurs proti usnesením odvolacího soudu, jak to výslovně stanovil § 517 odst. 2 civilního řádu soudního.

⁶⁸ HAMUL'AKOVA, Klára. In SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 740-741 s.

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. srpna 1998, sp. zn. 25 Cdo 1511/98

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 1999, sp. zn. 2 Cdon 376/96

⁷¹ Příslušenstvím pohledávky dle § 513 nového OZ rozumíme úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním.

Pokud nelze výši pohledávky vyčíslit, pak se postupuje stejně, jako je uvedeno v § 238 odst. 2 OSŘ.⁷² Na opětující se plnění pamatuje OSŘ v ustanovení § 238 odst. 2, kdy je rozhodný součet všech opětujících se plnění. Nejvyšší soud se v minulosti vyjádřil k tomu, že nebylo-li možné, opětující se plnění vyčíslit, pak z hlediska omezení přípustnosti, bylo takové dovolání přípustné vždy.⁷³ Nicméně po novele OSŘ zákonem č. 404/2012 Sb. je stanoven postup tak, že pokud bylo opětující se plnění stanoveno na dobu života, na dobu neurčitou nebo na dobu delší než 5 let, pak je rozhodný pouze pěti násobek výše ročního platu.

Dovolání je dále nepřipustné ve věcech odkladu provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce, proti usnesením, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost § 229 odst. 4, proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o předběžném opatření, pořádkovém opatření, znalečném nebo tlumočném, proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby.

2.3 Důvod dovolání

2.3.1 Uplatnění dovolacího důvodu

Vedle přípustnosti, musí podané dovolání obsahovat i dovolací důvod. Pokud v dovolání není uveden dovolací důvod, pak dovolací soud nemůže vydat meritorní rozhodnutí a z tohoto důvodu bude dovolání odmítnuto. Předchozí právní úprava OSŘ upravovala tři dovolací důvody⁷⁴, které zákon č. 404/2012 Sb. zredukoval na jeden jediný a to dle § 241a OSŘ – rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Dovolacím důvodem rozumíme zákonem stanovené skutečnosti, pro které dovolatel může takto napadnout rozhodnutí odvolacího soudu, kdy takové rozhodnutí musí být takové intenzity, aby bylo považováno za dovolací důvod.⁷⁵ Dovolacím důvodem tedy není každá skutečnost, kterou lze proti odvolacímu soudu namítat.⁷⁶ Dle mého subjektivního názoru není úprava dovolacího důvodu šťastná. *In concreto* z uvedeného plyne, že zákonodárce

⁷² HAMUL'ÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013,

⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2006, sp. zn. 21 Cdo 792/2005

⁷⁴ Srov. § 241a odst. 2 OSŘ ve znění zákona č. 7/2009 Sb. „Dovolání lze podat jen z těchto důvodů

a) řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci,

b) rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení ve věci.“ A dále dle § 241a odst. 3 „Je-li dovolání přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) a b), popřípadě podle obdobného užití těchto ustanovení, lze dovolání podat také z důvodu, že rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.“

⁷⁵ STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Masarykova univerzita a Doplněk Brno, 2003. 440 s.

⁷⁶ BUREŠ, Jaroslav a Ljubomír DRÁPAL. *Dovolání podle občanského soudního řádu*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1994, 12, 35 s.

nepřipouští vady zmatečnosti, jiné vady řízení či pochybení ve zjištění skutkového stavu věci.⁷⁷ Nicméně nelze opomenout případy, kdy rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnutí soudu prvního stupně potvrzeno, zrušeno či změněno, je i přesto výsledkem přezkumné činnosti odvolacího soudu, která leckdy zahrnuje i posouzení právě existenci vad zmatečnosti. Takovou přezkumnou činnost odvolacího soudu, pak můžeme podřadit pod dovolací důvod, který se opírá o nesprávné právní posouzení věci.⁷⁸ V tomto případě, je tedy mylná úvaha Ústavního soudu, který se vyjádřil ve svém usnesení, že s výjimkou zmatečností podle § 229 odst. 1 až 3 o.s.ř. „*jakákoliv námitka, jejíž podstatou je tvrzení porušení ústavně zaručených základních práv a svobod rozhodnutím nebo postupem odvolacího soudu v občanském soudním řízení, je [...] uplatnitelná i jako dovolací důvod podle § 241a odst. 1*“ a že tento dovolací důvod tak zahrnuje také vady řízení.⁷⁹

Při uplatňování dovolacích důvodů musí být dovolatel obezřetný ze dvou důvodů a to, že při podání dovolání se musí jeho dovolací důvod opírat zákonné znění daného ustanovení a dále musí být vylíčen tak, aby bylo jasné, že byl uplatněn dovolací důvod dle § 241a odst. 1 OSŘ.⁸⁰ Uplatněný dovolací důvod není posuzován podle svého označení, ale podle obsahu, což může kolidovat s tím, že i přesto, že dovolatel přesně uvede zákonné označení dovolacího důvodu, ale nepřesně vylíčí uplatněné námitky proti rozhodnutí soudu druhého stupně.⁸¹

O nesprávném právním posouzení hovoříme tehdy, pokud odvolací soud skutkové výsledky daného procesního řízení nesprávně zhodnotil z hlediska právního, tedy mylně aplikoval právní předpisy. K takovému případu může dojít např., když na skutkový podklad, který byl soudem správně zjištěn, ale bylo použito jiného právního předpisu. Dalším případem je např., že byl správně aplikován příslušný právní předpis⁸², ale byl neprávě vyložen.⁸³

Nesprávné právní posouzení je způsobilým dovolacím důvodem jen tehdy, pokud bylo rozhodující pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu. Z tohoto vyvozujeme, že lze napadnout tímto dovolacím důvodem nejen právní závěr odvolacího soudu ve svém rozhodnutí, ale i

⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. září 2013, sp. zn. 26 Cdo 1599/2013

⁷⁸ PAVLIŠ, Tomáš, DEDUCH, Jiří. Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání, *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 5, s. 158 – 159.

⁷⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. března 2013, sp. zn. III. ÚS 772/13

⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. 29 Odo 1060/2003

⁸¹ PROCHÁZKA, Luboš, RYCHNOVSKÝ, Zdeněk, In SHELLEOVÁ I. a kol. *Civilní proces*. 1. Vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 649 s.

⁸² Právním předpisem rozumíme především předpisy práva hmotného.

⁸³ BULÍN H. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. 1. Vydání. Praha : Nakladatelství „Orbis“ Praha XII. 1935. 72 s.

procesní otázky, které se bezprostředně týkají daného řízení. Těmito otázkami může být např., posouzení předběžné otázky, důkazního břemene.^{84,85}

Důvody zmatečnosti a další vady řízení z pohledu Ústavního soudu, jako podřazení je pod jediný dovolací důvod, totiž neodpovídají dikci ustanovení § 241 a odst. 3 OSŘ. Dovolací důvod se tedy vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné a současně jej vyloží tak, v čem shledává nesprávnost tohoto právního posouzení.⁸⁶ Z uvedeného ustanovení totiž vyplývá, že v dovolání nelze poukazovat na podání, která dovolatel učinil před soudem prvního a druhého stupně.⁸⁷ Jak již bylo řečeno výše, právní posouzení věci se pokládá za nesprávné, jestliže odvolací soud nesprávně aplikoval právní normu na skutkový stav správně zjištěný a naopak. Dále odpovídá i nesprávnému právnímu posouzení věci i případ, kdy odvolací soud podřadí skutkové části právní normy jen některé z právně významných skutečností a ostatní pomine.⁸⁸

⁸⁴ KRČMÁŘ, Zdeněk. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Komentář k Občanskému soudnímu řádu – 2. díl*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 1922.

⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 1999, sp. zn. 22 Cdo 1156/98

⁸⁶ PAVLIŠ, Tomáš, DEDUCH, Jirí. Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání, *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 5, s. 156.

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4405/2008, podle něhož odůvodnění odvolatele odkazující na obsah podání učiněných v předchozím průběhu řízení před soudy nižších stupňů nelze považovat za uvedení důvodů, pro které se rozhodnutí odvolacího soudu napadá.

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 1998, sp. zn. 2 Cdon 386/97

3. K vybraným otázkám dovolacího řízení

V této kapitole se budu zabývat některými vybranými otázkami, týkající se podání dovolání a dovolacího řízení. Při podání dovolání se zaměřím na lhůtu, která musí být dodržena a patří mezi podmínky, které při podání musí být dodrženy. Přímou u dovolacího řízení se zaměřím na jednání Nejvyššího soudu o dovolání a také na to, zdali ponechat dovolání jako mimořádný opravný prostředek nebo se vrátit k trojinstančnosti řízení. Dalším bodem bude soudní poplatek za podané dovolání a srovnání se slovenskou zahraniční úpravou. U soudního poplatku budu především zkoumat, zdali částku zvýšit či ponechat stávající.

3.1 Podání dovolání

3.1.1 Dovolací lhůta

V přípravném jednání o změně dovolacího řízení byl vznesen návrh, který zamýšlel zkrácení dvouměsíční lhůty na jednoměsíční.⁸⁹ Tato lhůta však do novely OSŘ zákonem č. 404/2012 Sb. zakomponována nebyla, a tak platí stávající subjektivní dvouměsíční lhůta. Otázkou je, zda je nabíledni, aby zůstala stávající dosavadní dvouměsíční lhůta. V praxi je časté, že účastník, který chce podat dovolání, nemusí čekat na to, až mu bude rozhodnutí odvolacího soudu doručeno a může podat dovolání i dříve, tj. po jeho vyhlášení.⁹⁰ Obdobně je tomu tak i u odvolání.⁹¹ Z dikce § 236 OSŘ vyplývá, že dovolání lze podat pouze proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, nicméně nelze dovodit, že by dovolatel musel čekat až do nabytí právní moci rozhodnutí odvolacího soudu. V tomto případě odvolací soud počká a poté, co rozhodnutí nabude právní moci, pak jej předá dovolacímu soudu.⁹² Z výše uvedeného vyplývá, že tak či tak, účastník řízení v podstatě dvouměsíční lhůtu nevyužije, pokud dovolání podává hned při vyhlášení rozhodnutí. Navíc se domnívám, že kdyby došlo ke zkrácení dovolací lhůty, pak nastane situace, kdyby účastník měl podat dovolání do jednoho měsíce a navíc by byla více zajištěna jeho právní jistota. Navíc jak jsem již uvedla v první kapitole, je nutné, aby dovolatel byl zastoupen advokátem. Vzhledem k tomu, že

⁸⁹ Připomínám debatu, která se konala dne 1. 1. 2010 v prostorách Hrzánského paláce pod záštitou Ministerstva spravedlnosti, vedenou tehdejším náměstkem ministra spravedlnosti panem Mgr. Františkem Korbelem, Ph.D.

⁹⁰ HAMUL'AKOVA, Klára. In SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 747 s.

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 6. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1374/2006

⁹² HAMUL'AKOVA, Klára. In SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 747 s.

požadavky na podané dovolání jsou náročnější ve srovnání s prvostupňovým podáním a odvoláním, pak pokud nemá dovolatel advokáta, který je schopen mu sepsat velmi kvalitní dovolání, nezbyvá mu než se obrátit na jiného, podle mého zkušenějšího advokáta. Výše uvedené by musel dovolatel stihnout do jednoho měsíce, což by se mohlo odrazit i v nápadu podaných dovolání k Nejvyššímu soudu. Domnívám se, že dvouměsíční lhůta je zbytečně dlouhá a pro futuro by měla být zkrácena.

Dovolací lhůtu považujeme za lhůtu procesní, tzn., že stačí, aby bylo dovolání odesláno poslední den lhůty, což vyplývá z § 57 odst. 3 OSŘ. Naproti tomu z usnesení Nejvyššího soudu vyplývá, že pokud dovolatel vhodil do poštovní schránky dané dovolání, pak pokud poštovní přepravce nemá povinnost toho dne, kdy ke vhození došlo, poštu odeslat, pak lhůta dodržena není.⁹³ Jedná se taktéž o lhůtu zákonnou, tzn., kdy neplatí prominutí lhůty.⁹⁴ Prominout lhůtu tedy nelze tam, kde dovolatel předá osobně dovolání soudu a marně se domnívá, že lhůta bude zachována.⁹⁵ Možnost prominutí lhůty však může nastat v případě neúčinnosti doručení dle OSŘ.

3.1.2 Subjektivní oprávnění k podání dovolání

K podání dovolání je oprávněn pouze účastník, kterému nebylo odvolacím soudem vyhověno, popřípadě mu byla tímto rozhodnutím způsobena určitá újma⁹⁶ a dovolací soud jej svým rozhodnutím zruší, popřípadě změní. Dovolání může podat jak původní účastník, tak i jeho právní nástupce z důvodu univerzální nebo singulární sukcese. Pokud nastanou skutečnosti zakládající právní nástupnictví podle § 107a OSŘ po právní moci rozhodnutí o odvolání, pak tento sukcesor není oprávněn podat dovolání, jelikož to zákon vylučuje (§ 243b OSŘ).

Co se týče vedlejšího účastníka pro podání dovolání, pak zákon v ustanovení pro podání dovolání mlčí.⁹⁷ Podle usnesení Nejvyššího soudu má vedlejší účastník řízení stejná

⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1473/2000

⁹⁴ Prominout lze pouze tehdy, kdy se dovolatel řídil podle nesprávného poučení odvolacího soudu. Pak se z dvouměsíční stává lhůta tříměsíční, což vyplývá z § 240 odst. 3 OSŘ.

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 26 Cdo 830/2001

⁹⁶ Srov. dále „Rozhodujícím přitom je výrok rozhodnutí odvolacího soudu, protože existenci případné újmy lze posuzovat jen z procesního hlediska. Při posuzování také nelze brát v úvahu subjektivní předsvědčení účastníka řízení, ale jen objektivní skutečnost, že rozhodnutím soudu mu byla způsobena určitá, třeba i ne příliš významná újma, kterou lze odstranit zrušením napadeného rozhodnutí. Oprávnění podat dovolání tedy svědčí jen tomu účastníku, v jehož neprospěch vyznívá poměření nejpříznivějšího výsledku, který odvolací soud pro účastníka mohl založit svým rozhodnutím, a výsledku, který svým rozhodnutím skutečně založil, je-li zároveň způsobená újma odstranitelná tím, že dovolací soud napadené rozhodnutí zruší.“, z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2263/2012.

⁹⁷ Nicméně zákon u odvolání v §203 OSŘ uvádí, za jakých podmínek může vedlejší účastník odvolání podat. Ne jinak je tomu i v případě žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost v §231 OSŘ.

práva jako účastník řízení, nicméně je omezen co do dispozice s předmětem řízení nebo úkony, které učinil sám účastník řízení. Zákon počítá s účastníkem řízení vzhledem k odvolání, žalobou pro zmatečnost a žalobou pro obnovu řízení, nicméně oprávnění vedlejšího účastníka pro podání dovolání zákon neuvádí a jak tak třeba dovodit, že zákon právo podat dovolání nedává.⁹⁸ Tento názor je v teorii zastáván pomocí argumentu *e silentio legis*.⁹⁹ V případě Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových a státního zastupitelství jde o poněkud odlišnější situaci, než jak je tomu u vedlejšího účastníka. Tyto dvě zmíněné instituce mohou podat dovolání jen tehdy, pokud podaly návrh na zahájení řízení. Jsou pak v důsledku své procesní legitimity oprávněny podat dovolání, tak jak to vyplývá z §35 a §35a OSŘ.

Podání dovolání vedlejším účastníkem, není podle zákona přípustné a to jen na základě úvahy Nejvyššího soudu, tedy zmíněného argumentu *a silentio legis*, kdy zákon jednoduše mlčí. Z obecných ustanovení o vedlejší intervenci vyplývá, že vedlejší účastník může vstoupit do řízení, ale nemůže činit dispoziční úkony, tj. podání dovolání. I když jsem otázku vedlejšího účastníka zahrnula pod kapitolu K vybraným otázkám dovolacího řízení, pak i když judikatura Nejvyššího soudu dovodila výše zmíněný závěr, pak by bylo na mysl, aby bylo vedlejší účastenství v případné novelizaci zahrnuto, jelikož laik neznalý práva (tedy vedlejší účastník, který má zájem na předmětu věci a je zřejmé, že má na věci právní zájem) může podat dovolání, jelikož se o tom zákon výslovně nezmiňuje a dovozuje pouze z obecného ustanovení OSŘ, konkrétně z §93 odst. 3. Čímž samozřejmě může dojít k nápadu dovolání na Nejvyšší soud a i když se bude jednat o zanedbatelné procento i toto procento je důležité, jelikož i v této problematice rozhodoval dovolací soud po 1. 1. 2001, kdy byl vedlejší účastník vyloučen z podání dovolání.¹⁰⁰ Jde především o to, že vedlejší účastník, neznajíc subjektivní oprávnění k podání dovolání, tak může činit, jelikož mu v tom ústavně právní princip podle čl. 2 odst. 4 Ústavy říká „Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.“, nezakazuje.

Opačná je situace tehdy, pokud vedlejší účastník podá dovolání, kdy sám hájí své subjektivní procesní právo ve věci náhrady nákladů řízení. Zde dovodil Nejvyšší soud¹⁰¹, že se jedná o procesně aktivně legitimovaného účastníka řízení, který má právo na podání dovolání. Jestliže tedy vedlejší účastník hájí své subjektivní procesní právo, pak by měl mít

⁹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2012, sp. zn. 28 Cdo 4164/2011.

⁹⁹ KRČMÁŘ, Zdeněk. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Komentář k Občanskému soudnímu řádu – 2. díl*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 1908.

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003.

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. 25 Cdo 644/2014

stejné postavení jako účastník řízení. V konkrétním případě Městský soud v Praze usnesením změnil usnesení soudu prvního stupně ve výroku o náhradě nákladů řízení mezi žalobcem a vedlejší účastnicí v žalobcem podaném odvolání. V uvedeném výroku uvedl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, když žalobce způsobil zastavení řízení zpětvzetím návrhu na zahájení řízení. Odvolací soud vytýkal soudu prvního stupně, že nepřihlédl ke všem okolnostem, a tak výrok a nákladech řízení byl pro vedlejší účastnici nepřiměřeně tvrdý, což nebylo v souladu ani s rozhodnutím Ústavního soudu.¹⁰² Nejvyšší soud dále uvedl, že jiná je i situace, kdy od 1. 1. 2013 je možno podat dovolání proti výroku o náhradě nákladů řízení, což předtím možno nebylo. Jak tedy z uvedeného vyplývá i vedlejší účastník se může domoci svého subjektivního práva za zákonem stanovených podmínek pro podání dovolání.

3.1.3 Elektronicky podané dovolání

Jako každé podání, lze dovolání podat elektronickou formou, nicméně, jak to stanoví zákon, musí být opatřeno buď elektronicky ověřeným podpisem, jak to stanoví § 42 odst. 3 OSŘ nebo jej lze podat bez tohoto podpisu, ale do tří dnů od jeho podání musí být doloženo originálem, případně písemným podáním shodného znění (§ 42 odst. 2 OSŘ). K elektronicky podanému dovolání se vyjádřil i Ústavní soud¹⁰³, kdy kritizoval Nejvyšší soud za jeho přehnaně formalistický přístup. Nejvyšší soud svým rozhodnutím¹⁰⁴ odňal stěžovatelce právo na spravedlivý proces dle čl. odst. 1 LZPS a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Stalo se tomu tak, když dovolatelka zaslala podání k Okresnímu soudu pro Prahu 3, jako soudu prvního stupně, e-mailem, který byl opatřen zaručeným elektronickým podpisem s tím, že samotné dovolání přiložila jako soubor v tomtéž e-mailu. Soud prvního stupně předal spis dovolacímu soudu, nicméně Nejvyšší soud jej vrátil zpět s tím, že „samotné dovolání není opatřeno zaručeným elektronickým podpisem. K tomu se vyjádřil Ústavní soud tak, že není možné vykládat ustanovení zákona bez přihlídnutí k účelu, k okolnostem jeho přijetí a k principům demokratického právního státu“ přitom odkázal na svoji judikaturu.¹⁰⁵ Ústavní soud dále konstatoval, že „účel právní úpravy týkající se formalit a podmínek, jež musí být dodrženy při podání návrhu k soudu, je zajistit řádný chod

¹⁰² Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2771/11

¹⁰³ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. II. ÚS 3042/12

¹⁰⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 1795/2012

¹⁰⁵ Plenární nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96 a na plenární nález ze dne 3. 2. 1999, sp. zn. Pl. ÚS 19/98

spravedlnosti a respekt k právní jistotě¹⁰⁶. Ústavní soud, tak dospěl k závěru, že není potřeba každé další elektronické podání opatřovat zvlášť zaručeným elektronickým podpisem.

V tomto směru s Ústavním soudem souhlasím. Především v tom, že přehnaný formalismus Nejvyššího soudu, ukázkově znázorněný dle § 42 odst. 3 OSŘ, je k tíži účastníka dovolacího řízení. Pokud už jednou dovolatel připojí k e-mailu zaručený elektronický podpis, byl přístup Nejvyššího soudu ad absurdum.

3.2 Dovolací řízení

Řízení o dovolání před dovolacím soudem předchází úkony soudu prvního stupně, tzn., tento soud postupuje v souladu s § 209 OSŘ tak, aby mohlo být o dovolání rozhodnuto bez zbytečných průtahů (zkoumá obecné i zvláštní náležitosti dovolání, podmínky řízení, zaplacený soudní poplatek). Poté, co soud prvního stupně předá spis dovolacímu soudu se všemi nezbytnými dokumenty, pak dovolací soud sám musí přezkoumat to, co jakoby za něj udělal soud prvního stupně, jelikož na dovolacím soudu leží odpovědnost za správnost zjištěných skutečností.¹⁰⁷ Podle občanského soudního řádu rozhoduje dovolací soud zpravidla bez jednání a pouze považuje-li to za potřebné, tak jej nařídí, tak jak to vyplývá v § 243a OSŘ. V důsledku novely OSŘ zákonem č. 404/2012 Sb., už není povolena před dovolacím soudem možnost dokazování. V předchozí právní úpravě mohl dovolací soud nařídít jednání jen, považoval-li to za vhodné nebo prováděl-li dokazování.¹⁰⁸ Nicméně po účinnosti výše zmíněné novely se zredukovaly dovolací důvody na jeden jediný, a tak už není možnost provádět dokazování dovolacích důvodů před dovolacím soudem. Podle mého názoru, se novela OSŘ ubírá v tomto případě správným směrem, jelikož pokládám za vhodné a taktéž účelné, aby dokazování před Nejvyšším soudem nepřicházelo v úvahu.¹⁰⁹

Otázku, kterou pokládám za důležitou, zdali je správná právní úprava, kdy se jedná o řízení bez jednání, neveřejné (kromě rozsudku, který se vždy vyhláší veřejně dle § 156 OSŘ). Toto řízení je charakterizováno zásadou písemnosti, což je oproti řízení před soudy prvního a druhého stupně zvláštnost. Dovolací soud danou věc projednává a rozhoduje pouze na základě mu předloženého spisu, kdy se v podstatě účastníci dovolacího řízení nemohou k projednání vyjádřit.

¹⁰⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 281/04

¹⁰⁷ STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Doplněk, 2003, s. 444.

¹⁰⁸ KRČMÁŘ, Zdeněk. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Komentář k Občanskému soudnímu řádu – 2. díl*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 1954.

¹⁰⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 8. 1995, sp. zn. 6 Cdo 114/94

Dalo by se říct, že dovolací řízení odporuje ústavně právním principům. V čl. 38 odst. 2 LZPS, že každý má právo na to, aby jeho věc byla projednána veřejně a bez zbytečných průtahů. Což už hned na první pohled ve srovnání s §243a OSŘ není v souladu. Dále, jak uvádí Ústava v čl. 96, je zakotvena zásada veřejnosti, vedle zásady hospodárnosti a rychlosti soudního řízení. Což i zde není v pořádku. Veřejnost lze omezit pouze za zákonem stanových podmínek (např. vyloučit veřejnost z jednání, pokud si to povaha věci žádá dle § 116 OSŘ nebo pokud se účastníci práva na projednání věci veřejně vzdali dle §115a OSŘ). Nicméně se tyto výše uvedené příklady nevztahují na dovolací řízení. Dovolací soud projednává a rozhoduje pouze na základě mu předloženého spisu, proto byla do § 234a OSŘ zakotvena zásada písemnosti. Dle mého názoru by se uplatnění této zásady nemělo stát pravidlem. Ztotožňuji se s názorem Mgr. Hedviky Hartmanové, která dodává že „*zásada písemnosti řízení by neměla být aplikována jako obecné pravidlo v dovolacím řízení, nýbrž jako výjimečně aplikovaná zásada. Jestliže dovolací soud rozhoduje o dovolání proti rozsudku, pak by jednání mělo být nařízeno vždy, pokud činnost dovolacího soudu směřuje k meritornímu rozhodnutí o dovolání, tzn. k vyhlášení rozsudku*“.¹¹⁰ Chci tím říct, že pokud je zakotvena zásada veřejnosti v Ústavě i LZPS, což je stavební kámen našeho právního řádu, pak by tato zásada neměla ustupovat zásadě písemnosti a dovolací řízení by právě naopak mělo stanovit podmínky, kdy lze rozhodnout pouze na základě mu předloženého spisu a to například v souladu s § 115a OSŘ, pokud se účastníci dovolacího řízení práva na projednání věci před soudem vzdají.

3.2.1 Soudní poplatek za podání dovolání v ČR a srovnání se slovenskou právní úpravou

Proto, aby mohlo být zahájeno dovolací řízení, musí dovolatel zaplatit příslušný soudní poplatek za toto podání. Jedná se totiž o podmínku řízení, která musí být splněna k tomu, aby mohl dovolací soud (vedle dalších podmínek stanovených pro dovolání) zahájit řízení ve věci samé.¹¹¹ Peněžitá částka, kterou je nutno uhradit, za dovolací řízení se řídí podle zákona č. 549/1991 Sb., zákon o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZoSP). Konkrétní částku nám stanoví příloha tohoto zákona pod položkou 23. Otázkou je, zdali je i zde právní úprava dostatečná a efektivní. Například pokud by bylo vhodnější zvýšit soudní poplatek za zahájení dovolacího řízení a tím snížit nápad dovolání na Nejvyšší soud

¹¹⁰ HARTMANOVÁ, Hedvika. Realizace zásady veřejnosti a hospodárnosti v občanském soudním řízení ve vztahu k dovolání. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 9, s. 472.

¹¹¹ Podle zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, vzniká poplatníku poplatková povinnost dle § 4 odst. 1 písm. c.

nebo naopak ponechat stávající sazbu. Nastíním i slovenskou právní úpravu soudního poplatku za podané dovolání ve srovnání s naší tuzemskou úpravou.

Podle ZoSP, položka 23, body 1. až 7. jsou stanoveny částky za podání dovolání. Tak jako u ostatních návrhů na zahájení řízení se rozlišuje, zda se jedná o majetkový cenzus, kde je stanovena horní hranice, či jestli jde o nemovitou věc atd. Pokud se bude jednat o peněžitou částku, která nepřesahuje sto tisíc korun, pak musí dovolatel uhradit částku 5 000 Kč. Pokud se ale bude jednat o částku převyšující sto tisíc korun, pak je dovolatel povinen uhradit částku deset tisíc korun. Což je oproti Slovenské úpravě diametrálně odlišné. Podle zákona č. 71/1992 Sb., zákon o súdnych poplatkov, ve znění pozdějších předpisů a sazebníku tohoto zákona, pak se rozlišuje, zda se jedná o částku do 1000 Kčs (v tomto případě se bude jednat o soudní poplatek 6,5 eura). V ostatních případech se soudní poplatek vypočítá podle toho, jaké je rozpětí předmětné částky. Co mě, ale oproti naší právní úpravě zaujalo, je fakt, že pokud vymáhaná částka převyšuje 200 000 Kčs, pak je soudní poplatek stanoven na 79 eur a 0,33 eura za každých započatých 331,50 eura. Podle naší právní úpravy, pokud částka převyšuje sto tisíc korun, pak dovolatel zaplatí za zahájení dovolacího řízení oproti slovenské právní úpravě jen deset tisíc korun.¹¹²

Z výše uvedeného se domnívám, že by v tomto směru bylo lepší zvednout soudní poplatek u částky převyšující sto tisíc korun. Mám za to, že by mohlo dojít, i když v menším měřítku, k odbřemenění Nejvyššího soudu, jelikož se domnívám, že předmětné částky, kterých se dovolací řízení týká, nejsou zanedbatelné, a proto by bylo na snaze inspirovat slovenskou právní úpravou.

3.3 Dovolání jako řádný opravný prostředek?

I dnes se setkáme s názory různých civilních expertů, kteří polemizují nad tím, zdali dovolání ponechat jako mimořádný opravný prostředek nebo se vrátit do minulosti a udělat z něj vedle odvolání řádným opravným prostředkem. Dovolání jako mimořádný opravný prostředek byl do českého právního vtělen novelou OSŘ zákonem č. 519/1991 Sb. Od 1. 1. 1898 platil na našem území zákon č. z. 113/1895 ř. z. civilní řád soudní. Tento zákon rozlišoval, zdali řádné opravné prostředky směřovaly proti rozsudku nebo proti usnesení. Proti zmíněnému usnesení se podával dovolací rekurz a směřoval proti rozhodnutí soudu prvního stupně, soudu odvolacího. Zato dovolání zvané revise, směřovalo proti rozsudkům

¹¹² Srov. dále zákon č. 71/1992 Sb., o súdnych poplatkov, ve znění pozdějších předpisů

odvolacích soudů a taktéž bylo považováno za řádný opravný prostředek.¹¹³ Podle Dr. Bulína byla revise považována za řádný opravný prostředek, protože se nerozlišovalo, zda směřuje proti rozhodnutí krajského či vrchního soudu, proti potvrzujícímu či měnícímu se rozsudku. Rozdíl mezi mimořádným a řádným opravným prostředkem byl a je spatřován v jeho účinku, totiž suspenzivním (tedy odklad právní moci) a devolutivním (přezkoumání napadeného aktu soudem vyššího stupně). Tak jak uvádí Dr. Bulín ve své monografii, nerozlišuje na opravné prostředky řádné a mimořádné, ale pouze opravné, kterými byly odvolání, dovolání a rekurs.¹¹⁴ Z výše uvedeného vycházela Prof. JUDr. Alena Winterová, CSc., kdy je podle ní nežádoucí, aby bylo dovolání opět řádným opravným prostředkem a to z toho důvodu, že řádné opravné řízení slouží k tomu, aby byla sjednána náprava proto toho účastníka, který se domnívá, že byl zkrácen na svých subjektivních právech. Dovolání, jako poslední možný opravný prostředek v obecné soustavě soudů, je jedinečný v tom, že slouží k tomu, aby docházelo ke sjednocování judikatury Nejvyšším soudem.¹¹⁵ Domnívám se, že je velice správná úvaha, ponechat dovolání jako mimořádný opravný prostředek. Významným vodítkem při posuzování řádnost vs. mimořádnost je, že je důležitá právní jistota účastníků řízení. Nedovedu si představit, že by mohl nastat průlom do právní moci rozhodnutí soudu odvolacího. Účastník, kterému by svědčilo právo, by nemusel spravedlnosti dostát nemyslitelně dlouhou dobu. Z tohoto důvodu souhlasím s profesorkou Winterovou ponechat dvou-instačností civilního soudnictví.

¹¹³ BULÍN H. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. 1. Vydání. Praha : Nakladatelství „Orbis“ Praha XII. 1935. 15 s.

¹¹⁴ BULÍN H. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. 1. Vydání. Praha : Nakladatelství „Orbis“ Praha XII. 1935. 17 s.

¹¹⁵ LAVICKÝ, Petr, DVOŘÁK, Bohumil. Současnost a perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 12, s. 456.

4. Úvahy de lege ferenda

Jsou tomu něco přes dva roky, kdy vstoupila v platnost zatím nejvýznamnější novela OSŘ zákonem č. 404/2012 Sb., účinný od 1. 1. 2013. Důvodem pro přijetí této novely, byla především otázka zásadního právního významu, zakotvená v tehdejším § 237 odst. 1 písm. c). Jak již bylo rozebráno výše, bylo toto ustanovení zrušeno plenárním náležením Ústavního soudu Pl. ÚS 29/11 ze dne 21. 12. 2012, z důvodu nepředvídatelnosti. Což se přičilo právě požadavku Ústavního soudu o principu předvídatelnosti, jež je významným atributem českého právního řádu. V důsledku těchto rozporuplných výkladů o otázce zásadního právního významu Nejvyšším soudem, byl nápad dovolání nadprůměrný a dovolací řízení se jevílo velmi zdlouhavé. Tyto skutečnosti vyplývají z důvodové zprávy k zákonu č. 404/2012 Sb., které vzešly ze statistických údajů Nejvyššího soudu.¹¹⁶ Podle mého názoru se jedná o velmi pomalý vývoj, který až časem ukáže, zdali novela OSŘ přispěla k „odbřemenění“ Nejvyššího soudu. Malé, leč viditelné změny, můžeme pozorovat z posledních statistických dat, zveřejněných Nejvyšším soudem. Za měsíc duben 2015 se jedná o nápad 502 nových dovolání, z toho je jich 550 vyřízených.¹¹⁷ V tomto směru, je dobře znát určitý posun v rozhodovací činnosti dovolacího soudu.

4.1 Přípustnost a rozhodování o ní

Co se týče přípustnosti dovolání dle § 237 OSŘ, která je založena na výčtu taxativním, je pravděpodobné, že při dnešním vývoji našeho právního řádu, by až čas mohl ukázat, zdali je možno projednat a rozhodnout věc, která do těchto kritérií zapadat nebude, ačkoli bude významná pro sjednocování judikatury. Co se týče samotné koncepce přípustnosti, bych se spíše zaměřila na její posuzování. Jak již bylo předestřeno ve druhé kapitole, domnívám se, že k posílení projednací a rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu by přispělo, kdyby o přípustnosti dovolání dle § 238a OSŘ rozhodovaly odvolací soudy. Taktéž je dle mého názoru na místě, aby rozhodovaly o absolutní nepřípustnosti dle § 238 OSŘ. Zapojení odvolacích soudů ohledně posuzování přípustnosti, je podle mého jednou z variant de lege ferenda. Pokud se na věc podívám z pohledu soudců dovolacího soudu, pak při debatě¹¹⁸ o novele

116 Dostupné na www.nsoud.cz

117 [www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/0be4f15e4a96e5acc1257dc8003406d0/\\$FILE/duben.pdf](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f/0be4f15e4a96e5acc1257dc8003406d0/$FILE/duben.pdf)

118 Opět připomínám debatu, která se konala dne 1. 1. 2010 v prostorách Hrzánského paláce pod záštitou Ministerstva spravedlnosti, vedenou tehdejším náměstkem ministra spravedlnosti panem Mgr. Františkem Korbelem, Ph.D.

dovolání, bylo prosazeno ustanovení § 239 OSŘ, kde je stanoveno, že přípustnost dovolání je oprávněn zkoumat jen dovolací soud. Rozhodování Nejvyššího soudu se řídí zákonem č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudu, který v ustanovení § 19 stanoví, že Nejvyšší soud rozhoduje v senátech a velkých senátech kolegií. Přichází tedy v úvahu možnost, kdy vynecháme odvolací soudy a ponecháme ustanovení § 239 OSŘ pouze a jen dovolacímu soudu. Pak ale podle mé úvahy přichází na řadu druhá varianta, kdy je podle mého názoru zbytečné, aby o přípustnosti dle § 238 OSŘ a § 238a OSŘ rozhodovaly senáty. Domnívám se, že bych tuto agendu přenechala samosoudcům, což by samozřejmě mohlo přispět k urychlení některých záležitostí, dopadající na půdu Nejvyššího soudu.

4.2 Posuzování důvodu dovolání pro futuro

Tak jak bylo výše řečeno o rozhodování přípustnosti dovolání, mám za to, že stejné pravidlo je uplatnitelné i u dovolacího důvodu. Novelou OSŘ¹¹⁹ byly dovolací důvody zredukovány na jeden jediný, který je uveden v § 241a OSŘ. Pokud dovolatel v dovolání řádně nevymezí dovolací důvod, pak jeho podání shledá za vadné (nezpůsobilý dovolací důvod), což vede k tomu, že vyvstává překážka v pokračování dovolacího řízení. Domnívám se, že takovou banální věc, jako je rozpoznání řádného a nezpůsobilého dovolacího důvodu, nemusí patřit do působnosti senátu a může jej rozhodnout samosoudce. Podle Mgr. Tomáše Pavliše a Mgr. Jiřího Deducha by bylo nabíledni, aby došlo ke změně při zkoumání dovolacího důvodu už jen proto, že úprava *de lege lata* požaduje senátní rozhodování jednomyslné.¹²⁰ V tomto ohledu dále poukazují na to, že nesprávná je úvaha Nejvyššího soudu, který v jednom ze svých usnesení rozhodl, „že *uplatnění dovolacího důvodu je důvodem pro odmítnutí dovolání pro nepřípustnost*“.¹²¹ Tento výrok podle Nejvyššího soudu souvisí s § 243c odst. 2 OSŘ, který nicméně pojednává o odmítnutí dovolání z důvodu nepřípustnosti. S jejich názorem, který se týká posuzování dovolacího důvodu, se ztotožňuji, jelikož se mi tato právní úprava jeví jako absurdní a nadbytečná.

¹¹⁹ Zákon č. 404/2012 Sb.

¹²⁰ PAVLIŠ, Tomáš, DEDUCH, Jiří. Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání, *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 5, s. 156 – 157.

¹²¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1595/2013

4.3 Advokátní přímus a možné koncepční změny

V první kapitole jsem vysvětlovala obligatorní zastoupení dovolatele advokátem versus protistrana. Mám za to, že se jedná o zvýhodnění toho, kdo podává dovolání na úkor druhé strany. Samozřejmě beru v potaz, že dovolací řízení je postaveno na zásadě písemnosti, takže ve své podstatě není potřeba, aby druhá strana byla zastoupena. Svůj názor, pro možnou změnu a zařazení obligatorního zastoupení druhé strany, chci obhájit tím, že v jakémkoli soudním řízení platí zásada rovnosti, jelikož se jedná o ústavně zakotvený princip. Proto bych navrhovala, aby bylo do zákona vtčeno i povinné zastoupení pro druhou stranu.

Další možné koncepční změny spatřuji v samotném dovolání vzhledem k povinnému zastoupení. Jedná se o otázku, která je předmětem rozsáhlých debat, nicméně je na škodu účastníka řízení, když advokát nesprávně formuluje např. dovolací důvod a není schopen jej vylíčit. Možné řešení představuje podání dovolání tzv. kvalifikovaným advokátem. Podle mého, by se mohlo jednat o advokáta, který má několikaletou praxi a jeho specializací by mohlo být právě sepisování dovolání. Jedná se podle mého názoru o jednu z variant. Samozřejmě, že účastník řízení má právo na to, aby si sám zvolil svého právního zástupce. Nicméně by to mohlo určitým způsobem ovlivnit rozhodování Nejvyššího soudu v tom, že by v budoucnu nedocházelo k tolika odmítavým usnesením, jako je tomu doposud. Dalším možným východiskem je například zpřísnění vzdělávání právníků pro jejich budoucí praxi.

V praxi nastávají situace, kdy advokát podá dovolání k Nejvyššímu soudu, kvůli protahování dovolacího řízení. K takovým případům docházelo již v minulosti. O těchto skutečnostech pojednává Dr. Bulín, kdy v civilním řádu soudním, bylo možno potrestat advokáta dovolacím soudem za svévoli nebo nepřiznat advokátu náhradu nákladů řízení. Podle civ. ř. bylo možno uložit advokátu peněžitou pokutu až do výše 3000 Kč.¹²² Podle mého uvážení, by aplikace podobného ustanovení do OSŘ byla absurdní, ale ve vzduchu se mi jeví jako možný „trest“ nepřiznání nákladů řízení advokátovi, který podal dovolání jen kvůli protažení soudního řízení.

4.4 Několik slov na závěr

Ohlédneme-li se do minulosti, pak je zřejmé, že dovolání – od 1. 1. 1992, jako mimořádný opravný prostředek, urazilo dlouhou cestu a prošlo několika novelami, které se snažily o pozvednutí role Nejvyššího soudu v soudní soustavě. Věřím, že se mnou budete

¹²² BULÍN H. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. 1. Vydání. Praha : Nakladatelství „Orbis“ Praha XII. 1935. 283 s.

souhlasit, když podotknu, že než bude vidno závratného výsledku, je potřeba ujít ještě dlouhou cestu. Ve srovnání s minulými lety, dochází k zefektivnění dovolacího řízení. Uvádím, že dovednosti dnešních právníků či advokátů, dosahují diametrálně jiné úrovně, než jak tomu bylo v minulosti. Nicméně je rozhodně na místě, rozvíjet nejen dovolací řízení a zaměřovat se na chyby dovolacího soudu, ale začít již od první instance. Především tímto směrem dojde k již několikrát zmiňovanému „odbřemenění“ Nejvyššího soudu, pokud již v nalézacím řízení bude docházet ke kvalitním rozhodnutím.

Závěr

Jako téma diplomové práce jsem zvolila název „Nová právní úprava dovolání v České republice“. V posledních letech bylo téma dovolání velmi diskutovaným tématem. Po poslední významné novele OSŘ jsem se proto rozhodla, že bych se dané problematice chtěla věnovat na úrovni diplomové práce. První kapitola pojednávala o charakteristice dovolání, kde jsem se snažila odpoutat od popisné metody a přistupovat k ní tak, aby byla co nejčtivější a nebyla považována za další jakousi naučnou pomůcku pro studenty práv. Druhou kapitolu jsem věnovala přípustnosti dovolání vzhledem k nové právní úpravě a problematickému pojmu „zásadní právní význam“. Třetí část diplomové práce se uchyluje k některým, pro mě významným otázkám, týkajících dovolacího řízení. Závěr své diplomové práce jsem věnovala úvahám *de lege ferenda*.

Jako výzkumnou otázku jsem si stanovila, zdali je aktuální právní úprava dovolání účinná a efektivní. Abych mohla odpovědět na tuto otázku, bylo zapotřebí se vrátit do let minulých a vůbec pochopit smysl dovolání jako takového. Často ve své práci poukazuji na monografii či odborný článek Dr. Bulína, jelikož se mi jeví, jako velmi dobrý základ pro moje další názory a úvahy. Samozřejmě pro mě byla velmi i důležitá judikatura jak Nejvyššího, tak i Ústavního soudu, což lze sledovat v samotném obsahu.

V samotném úvodu jsem uvedla, že stěžejní kapitolou je pohled na přípustnost dovolání. Jedná se totiž o jednu z podmínek, která je velmi významná proto, aby mohlo být o dovolání meritorně rozhodnuto (vedle dalších zákonem stanovených podmínek). Ve své práci často uvádím plenární náleží Ústavního soudu, který změnil dosavadní koncepci přípustnosti. Jak již bylo několikrát vysvětleno, ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ nebylo v souladu z ústavně konformním výkladem, jelikož odporovalo principu předvídatelnosti, jenž je stěžejním ústavním principem, kdy každému odvolateli by měla být přípustnost zřejmá ještě předtím, než dovolání použije.¹²³ Zákodárce se tedy musel vypořádat s tímto derogačním ustanovením ve velmi krátké lhůtě. Samozřejmě, že připravovaná rekodifikace dovolání, se konala dlouhou dobu předtím, než Ústavní soud přípustnost dovolání zrušil svým nálezem. Příprava nové koncepce dovolání se konala dne 1. 11. 2010 pod vedením tehdejšího náměstka ministra spravedlnosti Mgr. Františka Korbela, Ph.D. V této debatě byla přizvána odborná

¹²³ Plenární náleží Ústavního soudu ze dne 21. 12. 2012, Pl. ÚS 29/11

veřejnost z řad soudců Nejvyššího soudu, odvolacích soudů a dalších,¹²⁴ kteří se shodli na tom, že bude zrušena diformita přípustnosti dovolání. Pro novou koncepci přípustnosti je charakteristická taxativnost, přičemž se domnívám, že teprve budoucnost nám ukáže, zdali je možné její rozšíření. Významnou částí, která bezpochyby souvisí s problematikou přípustnosti, je otázka zásadního právního významu, které jsem věnovala samostatnou podkapitolu. V ní se snažím objasnit, zdali je stále na mysli používat tento termín, i když § 237 OSŘ o něm nepojednává a sám Nejvyšší soud, jak je patrné výše s tímto termínem ani nepočítá. Nicméně zastávám názor, že právě ono ustanovení pojednává o otázce zásadního právního významu. I když bylo předchozí právní úpravě vytýkáno, že nenaplnovalo podle Ústavního soudu princip předvídatelnosti, pak se stále domnívám, že cituji: „*má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak*“ stále závisí na uvážení Nejvyššího soudu. Je zřejmé, že dovolacímu soudu, jako sjednotiteli judikatury, musí být dán prostor proto, aby se svojí úvahou dobral spravedlivého rozhodnutí. I přesto, že byla jasně stanovena kritéria přípustnosti dovolání. Setkáme se s rozhodnutím Nejvyššího soudu, které se i po novele OSŘ příčí požadavkům § 237 OSŘ, kdy rozhodl tak, že odepřel spravedlnost z toho důvodu, že se danou agendou nezabýval, a tak neshledal po právní stránce zásadní význam. Podle mého názoru, kdy se jedná o tak vrcholnou soudní instanci, je nemyslitelné, aby k takovým závěrům vůbec docházelo. V tomto případě se nejedná o nejasnost ustanovení přípustnosti, nýbrž laxní přístup Nejvyššího soudu.

Dále jsem v této kapitole přiblížila zkoumání přípustnosti dle § 239 OSŘ, které jsem dále rozebrala v poslední kapitole *de lege ferenda*. Zvažovala jsem, zdali je vhodná taková právní úprava, vzhledem k tomu, že odvolací soudy jsou podle mého názoru kompetentnější ke zkoumání přípustnosti dle § 238 a § 238a OSŘ. Domnívám se, že nemusí být pouze na bedrech Nejvyššího soudu zkoumat výše zmíněnou přípustnost, ale vhodnější by bylo přenechat tuto agendu soudům odvolacím. Pakliže by nebylo na snaze ji přenechat soudům druhého stupně, zastávám názor, že je vhodnější a taktéž účelnější, aby tuto agendu spravovali samosoudci dovolacího soudu. Vycházím především z toho, že je na snaze „odbřemenění“ Nejvyššího soudu vysokým nápadům nových dovolání a většinu z nich tento soud odmítá pro jejich nepřípustnost. Soudě z tohoto hlediska usuzuji, že by tato právní úprava byla vhodnější a bezesporu efektivnější.

¹²⁴ Například bývalá předsedkyně JUDr. Iva Brožová, místopředseda Vrchního soudu JUDr. Jaroslav Bureš, bývalý náměstek ministra spravedlnosti JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M nebo předseda občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR, JUDr. František Ištváněk.

V podkapitole s označením 2. 2. 2. se věnuji tzv. negativní přípustnosti dovolání, která byla v rámci novely OSŘ rozšířena. Dále byla negativní přípustnost novelizována tak, aby odpovídala zákonnému znění NOZ. V důsledku přijetí NOZ byla část rodinného práva vložena do tohoto zákona a procesní část, která upravuje nejen některé otázky rodinného práva, byla vložena do nového ZŘS. V tomto směru se tedy zabývám některými problematickými otázkami, proti kterým není stále dovolání přípustné, například v otázkách vyživovací povinnosti, kde podle mého není judikatura stále přehledná a úplná. Domnívám se, že by zde měla být přípustnost do budoucna zakotvena, jelikož tabulky, které chce navrhuje Ministerstvo spravedlnosti, nebudou podle mého názoru objektivní. Jediným možným východiskem by mohlo být zřízení zvláštního senátu, který by se do budoucna věnoval pouze rodinně právní agendě. V tomto případě předpokládám, že by zřejmě došlo k nárůstu podaných dovolání, nicméně si myslím, že by mohlo dojít k ustálení judikatury. V dalším bodě této podkapitoly se více věnuji tzv. majetkovému cenzu, který je stanoven v tzv. bagatelních sporech. Na rozdíl od předchozí právní úpravy, je nyní stanovena částka jak pro věci obchodní, tak i neobchodní povahy. Pokud předmět sporu nepřevyšuje částku 50 000 Kč, pak bude dovolání nepřípustné, ledaže se jedná o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovně právní vztahy, tak jak to vyplývá z § 238 odst. 1, písm. c). V tomto ohledu, je podle mého názoru právní úprava v pořádku.

Co se týče problematiky dovolacího důvodu, pak ustanovení § 241a OSŘ prošlo novelizací. Ze tří dovolacích důvodů nám zbyl pouze jeden jediný, který pojímá o tzv. nesprávném právním posouzení věci. V důsledku této novely byly z tohoto ustanovení vyloučeny důvody zmatečnosti či jiné důvody řízení. Nicméně dochází k případům, že pokud bylo rozhodnutí soudem druhého stupně potvrzeno, zrušeno či nově změněno, i tak dochází k přezkumné činnosti odvolacím soudem, jež lze podřadit pod tento dovolací důvod. Podle mého názoru by toto ustanovení mělo být *de lege ferenda* upraveno, tak aby bylo zřejmé, v jakém případě lze např. vady zmatečnosti uplatnit jako dovolací důvod. Z hlediska kritiky dovolacího důvodu, bych chtěla upozornit, že se mi nejví jako správný formalismus Nejvyššího soudu, který požaduje doslovné znění dovolacího důvodu. Domnívám se, že by zcela rozhodně postačil odkaz na uvedené ustanovení.

Ve třetí kapitole mé diplomové práce se zabývám některými otázkami dovolacího řízení. Jednou z těchto otázek je např. dovolací lhůta, kterou bych zkrátila na lhůtu jednoměsíční. Důvody, pro tento závěr, jsem uvedla v podkapitole 3. 1. 1. Dalším významným bodem je subjektivní oprávnění k podání dovolání, kde se spíše zaměřuji na problematiku vedlejšího účastenství, jelikož vedlejší účastník není oprávněn podat dovolání (nyní ponechám stranou

Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových a státní zastupitelství) pouze na základě argumentu *a silentio legis*. *Pro futuro* by mělo dojít k této úpravě, kdy by do zákona stačilo vložit, v jakých případech vedlejší účastník není oprávněn podat dovolání.

Co se týče samotného dovolacího řízení, pak jej kritizuji vzhledem k veřejnosti jednání. Zásada veřejnosti je totiž jednou z hlavních zásad, která prostupuje celým civilním řízením a v dovolacím řízení není uplatňována, jelikož je dovolací řízení postaveno na zásadě písemnosti. Domnívám se, že na zásadu veřejnosti je pohlíženo spíše jako na výjimku ze zásady písemnosti, než aby tomu bylo právě naopak. Jak jsem již nastínila v této kapitole, pak by se zákon měl ubírat cestou, ve které bude upraveno, v jakých případech bude soud rozhodovat na základě písemností a jen tehdy, vzdají se účastníci práva na projednání před soudem, jak je tomu uvedeno v §115a OSŘ.

Do budoucna navrhuji taktéž úpravu soudního poplatku za podané dovolání, jelikož je stanovena pouze minimální hranice a to 5000 Kč, pokud se nejedná o věci ostatní, tak jak to uvádí ZoSP v položce 23. Je zřejmé, že zákonodárce chtěl ulehčit poplatníkům počty, oproti jiným řízením, kde se soudní poplatek někdy těžko vypočítává a to složitou trojčlenkou, každopádně si myslím, že by bylo vhodné zvýšit soudní poplatek za podaná dovolání, která převyšují 100 000 Kč.

V posledním bodu této kapitoly se zabývám otázkou, zdali je výhodnější ponechat dovolání jako mimořádný opravný prostředek, či jej přiřadit vedle odvolání za řádný opravný prostředek. Výslovně nesouhlasím s tím, aby byl Nejvyšší soud považován za třetí instanci. Jeho významným úkolem je sjednocovat judikaturu, nikoliv podávat nová rozhodnutí. Myslím si, že návrat k modelu třetí instance, by zasáhl do právní jistoty účastníků řízení, kdy ne každý v této republice, musí nutně využít tohoto mimořádného opravného prostředku.

V poslední kapitole méj diplomové práce se zabývám úvahami *de lege ferenda*. Jedná se např. o rozhodování přípustnosti, kde jsem nastínila úvahu nad tím, zdali není vhodnější přenechat některou problematiku, týkající se posuzování přípustnosti buď odvolacím soudům a to konkrétně tzv. negativní přípustnost spolu s ustanovením § 238a OSŘ nebo pro tuto agendu přenechat na rozhodování samosoudcem Nejvyššího soudu, pokud by nemělo dojít k decentralizaci agendy tohoto soudu na soud nižšího stupně. Podle mého názoru by tato úvaha byla významným krokem pro několikrát zmíněné „odbřemenění“ Nejvyššího soudu. Stejně stanovisko zastávám i u zkoumání dovolacího důvodu, kdy se domnívám, že by bylo vhodné jej přenechat oprávněným samosoudcům.

Významnou problematikou dovolacího řízení, je tzv. advokátní přímus, kterým jsem se zabývala v předposledním bodě čtvrté kapitoly. Jedná se zde o problém zastoupení protistrany

v rámci dovolacího řízení. Podle mého názoru se jedná o rozpor s principem rovnosti, kdy zákon stanoví obligatorní zastoupení pouze pro dovolatele. Což je podle mého v rozporu s tímto ústavně zakotveným principem a navrhovala bych změnu tohoto zákonného ustanovení. Dalším významným problémem v souvislosti s advokáty je samotné podání dovolání, kdy v některých případech dochází ke zneužití tohoto opravného prostředku, k úmyslnému prodloužení řízení. V tomto směru navrhuji, aby i zde zákon pamatoval na tyto případy a nechal se inspirovat Civilním řádem soudním. Jednalo by se o pokutu pro advokáta vyjádřenou v penězích. Konkrétní částku bych však ponechala na úvaze více kompetentním osobám. S podáním samotného dovolání dále souvisí i jeho zpracování. Jedná o prostředek tak závažného charakteru, který by měl mít všechny předepsané náležitosti, a bezpochyby by mělo být kvalitně zformulováno. Jediným možným prostředkem, jak takového cíle dosáhnout je, aby byla dovolání sepsána advokátem s minimálně stanovenou praxí. Hlavní důvod vidím především v tom, že by nemuselo v budoucnu docházet k tolika odmítavým rozhodnutím Nejvyšším soudem.

Zaměřím-li se celkově na své poznatky ve vztahu k výzkumné otázce, kterou jsem si stanovila v úvodu, pak se domnívám, že až budoucnost nám teprve ukáže, zdali tato novela měla přínos z pohledu rozhodování Nejvyššího soudu. Mohu podotknout, že na právní úpravě dovolání, je stále co rekonstruovat viz výše uvedené úvahy *de lege ferenda*. Úpravu samotné přípustnosti bych shledala za úspěšnou, už nyní lze shledat malé, ale i přesto viditelné úspěchy, které napomohly Nejvyššímu soudu, aby se ve statistikách vymanil minusovým hodnotám v rámci jeho rozhodování. Rozhodně bych se zaměřila na negativní přípustnost a slevila z požadavku absolutní nepřípustnosti v některých rodinně právních věcech. Jako vhodné bych zauvažovala nad zakomponováním obligatorního zastoupení i pro protistranu.

Dané téma se mi hned na úvod jevílo jako velice zajímavé pro svoji problematiku. Nicméně nebylo možné se zabývat vším, co zahrnuje. Vybrala jsem si proto jen některá z možných úskalí. Mnoho autorů není doposud v tomto tématu jednotných, ani sám Nejvyšší soud v různých oblastech. Proto se domnívám, že i do budoucna bude předmětem různé vědecké činnosti.

Seznam použitých zdrojů

Knižní publikace:

1. BUREŠ, Jaroslav, DRÁPAL, Ljubomír. *Dovolání podle občanského soudního řádu*, 1. vydání, C. H. Beck Praha, 1994. 132 s.
2. MACKOVÁ, Alena. In WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, 711 s.
3. KRČMÁŘ, Zdeněk. In DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. *Komentář k Občanskému soudnímu řádu – 2.díl*. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, 3343 s.
4. SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, 432 s.
5. HAMULÁKOVÁ, Klára. In SVOBODA, Karel., SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta, a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 1424 s.
6. ŠMÍD, Ondřej. In ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, 362 s.
7. ELIÁŠ, Karel a kol.: *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*, Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s.
8. STAVINHOVÁ, J., HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Masarykova univerzita a Doplněk Brno, 2003. 660 s.
9. PROCHÁZKA, Luboš, RYCHNOVSKÝ, Zdeněk, In SHELLEOVÁ I. a kol. *Civilní proces*. 1. Vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, 600 s.
10. BULÍN H. *Dovolání podle práva československého, německého a francouzského*. 1. Vydání. Praha : Nakladatelství „Orbis“ Praha XII. 1935. 450 s.
11. MELICHAROVÁ, Dita. *Naděje právní vědy. Dovolání – vývoj právní úpravy a návrhy de lege ferenda*. 1. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 596 s.

Odborné články:

1. VLASÁK, Michal. Dovolání po souhrnné novele občanského soudního řádu. *Právní rozhledy*, 2009, roč. 17, č. 9, s. 309.
2. BULÍN, Hynek. Dovolání v občanském soudním řízení podle novelizovaného občanského soudního řádu, *Časopis pro právní vědu a praxi*, 1995, roč. 3, č. 4, s. 16.

3. KŘIVÁČKOVÁ, Jana. Přípustnost dovolání v civilním soudním řízení. *Právní fórum*, 2012, ročník 9., číslo 6., s. 244 - 245.
4. Tomáš Pavliš, Jiří Deduch: Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání, *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 5, s. 156 – 159.
5. KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Nad nálezem Ústavního soudu o ústavnosti dovolání dle § 237 odst. 1 písm. c) OSŘ a novou právní úpravou dovolacího řízení. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 5, s. 172 - 173.
6. HARTAMNOVÁ, Hedvika. Realizace zásady veřejnosti a hospodárnosti v občanském soudním řízení ve vztahu k dovolání. *Právní rozhledy*, 1999, roč. 7, č. 9, s. 472.
7. LAVICKÝ, Petr, DVOŘÁK, Bohumil. Současnost a perspektivy českého civilního procesu. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 12, s. 456.

Právní předpisy:

1. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
2. Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 519/1991 Sb. účinném ke dni 1. 1. 1992
5. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 404/2012 Sb., účinném ke dni 1. 1. 2013
6. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 30/2000., účinném ke dni 1. 1. 2001
7. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění zákona č. 7/2009., účinném ke dni 23. 1. 2009 pouze vybraná ustanovení
8. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský soudní řád, občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů
10. Zákon č. 549/1991 Sb., zákon o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
11. Zákon č. 71/1992 Sb., zákon o súdnych poplatkov, ve znění pozdějších předpisů
12. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje:

1. ZAHUMENSKY, David. *Nenastal čas znovu zrušit nenárokové dovolání v civilních věcech?* [online]. jinepravo.blogspot.cz, 26. června 2014 [cit. 25. února 2015]. Dostupné na <<http://jinepravo.blogspot.cz/2014/06/david-zahumensky-nenastal-cas-znovu.html>>.
2. www.nsoud.cz
3. www.usoud.cz

Jiné:

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 404/2012 Sb.

Judikatura:

1. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 28 Cdo 248/2012
2. Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. února 1995, sp. zn. III ÚS 116/1994
3. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. 2 Cdon 336/96
4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. 20 Cdo 5248/2009
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2176/2013
6. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. 31 Cdo 3309/2011
7. Nález Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2012, Pl. ÚS 29/11
8. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05
9. Usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2354/08
10. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 3368/2009
11. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2703/2010
12. Nález Ústavního soudu ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. I. ÚS 2723/13
13. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2580/2010-620
14. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1172/2013
15. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 28 Cdo 2206/2013
16. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. června 2003, sp. zn. 21 Cdo 114/2003
17. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. srpna 1998, sp. zn. 25 Cdo 1511/98
18. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 1999, sp. zn. 2 Cdon 376/96
19. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2006, sp. zn. 21 Cdo 792/2005

20. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. září 2013, sp. zn. 26 Cdo 1599/2013
21. Usnesení Ústavního soudu ze dne 28. března 2013, sp. zn. III. ÚS 772/13
22. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2005, sp. zn. 29 Odo 1060/2003
23. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 1999, sp. zn. 22 Cdo 1156/98
24. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 Cdo 4405/2008
25. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 1998, sp. zn. 2 Cdon 386/97
26. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2000, sp. zn. 20 Cdo 1473/2000
27. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2001, sp. zn. 26 Cdo 830/2001
28. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. 23 Cdo 2263/2012
29. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2012, sp. zn. 28 Cdo 4164/2011
30. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 162/2003
31. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. 25 Cdo 644/2014
32. Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 12. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2771/11
33. Nález Ústavního soudu ze dne 27. 8. 2013, sp. zn. II. ÚS 3042/12
34. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 1795/2012
35. Plenární nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96
36. Plenární nález ze dne 3. 2. 1999, sp. zn. Pl. ÚS 19/98
37. Nález Ústavního soudu ze dne 25. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 281/04
38. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 8. 1995, sp. zn. 6 Cdo 114/94
39. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 29 Cdo 1595/2013

Shrnutí

Téma „Nová“ právní úprava dovolání v České republice se zaměřuje na problematiku tohoto mimořádného opravného prostředku. V první kapitole uvádím téma přípustnost dovolání vzhledem k její nové právní úpravě. Významným bodem této kapitoly je otázka zásadního právního významu, která musela být v důsledku rozhodnutí Ústavního soudu pojata novým způsobem. Dále navrhuji novou koncepci negativní přípustnosti. V dalších kapitolách se věnuji zejména dovolacímu řízení jako takovému. V této práci zaujímám kritické stanovisko a pojednávám o možných koncepčních změnách, které by se mohly uplatnit do budoucna.

Abstract

"The New" legislation appeals in the Czech Republic focuses on the issue of the extraordinary appeal. In the first chapter topic admissibility of the appeal due to the new legislation. An important point of this chapter is a question of fundamental legal importance which had to be due to the decision of the Constitutional Court conceived a new way. Furthermore, I propose a new concept of negative admissibility. In other chapters are devoted mainly appellate management as such. In this work I take a critical position and I discuss possible policy changes that could be applied in the future.

Klíčová slova

Dovolání, dovolací soud, přípustnost, dovolací důvody, otázka zásadního právního významu, dovolací řízení

Key words

Appeal, the appellate court admissibility, appellate reasons, the question of fundamental legal importance, the appellate proceedings